

BARN-UNGA-SAMHÄLLE

**Examensarbete i fördjupningsämnet
Barndom och lärande**

15 högskolepoäng, grundnivå

“Det är hårfint var gränsen går”

- En studie om pedagogers förhållningssätt till våldsam lek i
förskolan

“It is a fine line where the limit goes”

- *A study of pedagogues approach to rough and tumble play in preschool*

Emilie Björklundh Perini
Sanna Gribbling

Förord

Att välja ämne att skriva om var för oss enkelt. Vi hade båda erfarenheter som gav oss funderingar och en nyfikenhet kring barns våldsamma lekar och vi kände båda att vi ville veta mer för att få mer kunskap i vår framtida roll som förskollärare. Efter diskussioner om hur vi skulle gå till väga kom vi fram till att det var pedagogernas förhållningssätt till de våldsamma lekarna och definitionen av dessa lekar som intresserade oss mest, därför ville vi lägga vårt fokus där. Vi vill tacka oss själva och varandra för ett bra samarbete under arbetets gång. Vi vill även ge ett stort tack till vår handledare Emelie Nilsson som har handlett oss med sina kunskaper och med sina goda tips och idéer.Handledningen har varit ett stort stöd och det är vi tacksamma för. Ett stort tack till de sju informanterna som ställt upp med sin närvaro och intresse under intervjuerna som bidragit till studiens material och sist men inte minst vill vi tacka våra familjer för allt stöd och uppmuntrande ord. Vi har båda bidragit lika mycket genom hela processen och alla delar i texten har skrivits parallellt av oss båda.

Sanna Gribbling & Emilie Björklundh Perini, Malmö Universitet, 2019

Sammanfattning

Syftet med den här studien är att undersöka vad pedagoger, verksamma i förskolan, definierar som våldsamt lek samt vilken professionell roll pedagogerna anser sig ha till det när barn leker av det som pedagogerna anser är våldsamma lekar. Tidigare forskning om barns lek visar att leken är en stor del av barnens vardag på förskolan och inslag av våldsamma lekar förekommer dagligen på olika sätt. Pedagoger måste därför förhålla sig även till våldsamt lek. Pedagoger i förskolan har en viktig roll att vägleda barnen genom leken för att bidra till barnens fortsatta lärande och utveckling. Studien utgår ifrån ett relationellt perspektiv och empirin har analyserats utifrån det. Den metod som använts i denna studie är semistrukturerade intervjuer där sju stycken pedagoger har intervjuats. Vårt resultat visade att pedagogerna hade problem med att veta hur närvarande de behöver vara i relation till våldsamt lek. Empirin diskuterades i förhållande till den tidigare forskning som valts ut vilket visade sig ha många likheter. Ofta valde pedagogerna att styra barnens lek i en riktning som för pedagogerna var mer acceptabel och positiv, ändå syftade pedagogerna på att barnen hade inflytande över leken då de förde en dialog med barnen.

Nyckelord: förskola, pedagog, kommunikation, lek, förhållningssätt, samspel, våldsamt lek, relationer

Innehåll

Förord	2
Sammanfattning	3
Innehåll	4
1 Inledning	6
1.2 Syfte och frågeställningar	7
2 Teori	8
2.1 Relationellt perspektiv	9
2.1.1 Relationell pedagogik.....	9
2.1.2 Relationskompetens.....	10
3 Tidigare forskning	13
3.1 Barns lekande.....	13
3.1.1 Vanligt förekommande typer av lek.....	14
3.1.2 Våldsamma lekar.....	16
3.2 Kommunikation mellan barn i leken.....	17
3.3 Pedagogens förhållningssätt till våldsam lek	18
4 Metod och material	20
4.1 Kvalitativ Metod	20
4.1.2 Semistrukturerade intervjuer	20
4.1.3 Reliabilitet & validitet.....	21
4.2 Urval	21
4.3 Genomförande.....	22
4.4 Forskningsetiska överväganden	23
4.5 Analysmetod	24
5 Resultat/ analys	26
5.1 Från kaos till våld.....	26
5.1.1 Den goda dialogen.....	27
5.2 Att bemöta barn som leker våldsamma lekar	29
5.2.1 Att skuldbelägga barn som leker	31
5.3 Att kunna se leken för vad den är.....	32
5.4 Pedagogers strategier för att bibehålla lugnet innan stormen.....	34
6 Diskussion	37
6.1 Resultatdiskussion.....	37
6.3 Förslag på vidare forskning.....	41
6.4 Yrkesrelevans.....	42
Litteraturförteckning	44

Bilaga 1. Samtyckesblankett	47
Bilaga 2. Intervjufrågor	50

1 Inledning

Förskolan i Sverige styrs av politiska beslut som i sin tur omfattar skollagen och läroplanen för förskolan. Både skolan och förskolan beskrivs som den mest komplexa styrningsmodellen inom de politiska områden som existerar (Pierre, Jarl 2012). Att leka är enligt barnkonventionen (art. 31) en rättighet för alla barn enligt barnkonventionen där står det skrivet att barn har rätt till avkoppling, ledighet, *lek* och nedvarvning samt rätt att delta efter vilja i det sammanhang som inkluderar konst och kultur. I läroplanen för förskolan står det att förskolans verksamhet ska uppvisa att de tillämpar barns rättigheter som står skrivet i barnkonventionen. Barnens vistelse på förskolan ska därför präglas av vad som anses vara det bästa för barnet (Skolverket, 2018:18). Leken är hjärtat i förskoleverksamheten för att barnen ska kunna utveckla förmågor som socialt samspel, fantasi, språk och kreativitet (Knutsdotter Olofsson, 2003). I den nya läroplanen som kom 2018 har lekens betydelse fått mer utrymme än den tidigare fått. Det står att barn ska få möjlighet att genom leken bearbeta sina erfarenheter och utveckla sin fantasi. Genom att få möjlighet till det ska barnen få en uppfattning om människor i sin närhet och sin egen person (Skolverket, 2018:18).

Diskussioner mellan pedagoger visar att det råder oenighet kring huruvida bråklekar eller så kallade "våldsamma lekar" bör existera på förskolan och ofta beror det på de olika erfarenheter var och en bär med sig kring det. Ofta riskeras det därför att bråklekar förbjuds helt och hållet i barngruppen (Hangaard Rasmussen, 1993). Barn går in och ut ur sina lekvärldar kontinuerligt under dagen och för dem är leken en naturlig del av vardagen (Knutsdotter Olofsson, 2003). Genom att följa, leda och delta på olika sätt i leken kan pedagogen både främja leken och förebygga konflikter innan de uppstår (Skolverket, 2018:18). Det finns mycket forskning om lek och det gör att urvalet är stort. Att hitta en nisch inom området där det saknas kunskap kan därför vara svårt. Ett av målen som blivande förskollärare är att studera de värderingar som ligger till grund för de praktiska valen som görs i verksamheten (På väg mot förskolläraryrket, 2015). I samband med det och att lekens betydelse fått mer plats i förskolans läroplan väcktes därför en tanke och en nyfikenhet om vad som definieras som en våldsam lek hos pedagoger i förskolan. Även vilken pedagogernas professionella roll är i förhållande till när barn leker av vad som pedagogerna anser är våldsamma lekar. Lek är något som barn ägnar en stor del av sin tid åt och att den är betydelsefull för barns sociala utveckling och lärande (Lillemyr, 2013).

Eftersom flickor i mindre utsträckning leker bråklekar som barn är det därför vanligare att det är de kvinnliga pedagogerna som avbryter dessa lekar (Knutsdotter Olofsson, 2003). Det resonemanget är intressant eftersom majoriteten av de yrkesverksamma pedagogerna inom förskolan är kvinnor, endast 4% av årsarbetarna är män visar en undersökning som gjordes 2017 av *Skolverket*. Betyder det då att barn i förskolan sällan får leka våldsamma lekar? Studien är därför relevant ur ett samhällsperspektiv då det inte finns så mycket forskning som belyser ämnet "våldsamma lekar i förskolan". Studien är även relevant ur forskningssynpunkt då forskning visar på att våldsamma lekar är bra för barnets utveckling av både motorik och sociala förmågor vilket ingår i målen för vad förskolan ska sträva efter enligt läroplanen (Skolverket 2018:18). "Våldsamma lekar" kommer i studien att användas som ett samlingsnamn för vilda lekar/ bråklekar/ krigslekar/ aggressiva lekar. Tanken med det är att texten ska bli mer flytande för läsaren. De andra begreppen; vilda lekar/ bråklekar/ krigslekar/ aggressiva lekar förekommer ändå i studien i förhållande till vad andra forskare har sagt inom ramen för det här ämnet då vi vill visa respekt till de författarna som använder begreppen utifrån syftet med deras forskning.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet är att undersöka vad som av pedagoger definieras som våldsam lek och vilken pedagogens professionella roll är i förhållande till när barn leker av vad som pedagogerna anser är våldsamma lekar. Frågeställningarna som vi kommer att utgå ifrån är:

*Hur definierar pedagogerna våldsam lek?

*Vilken roll uttrycker pedagogerna att de har eller tar i förhållande till barns våldsamma lekande?

*Hur uttrycker pedagogerna att de bemöter den lek de definierar våldsam?

2 Teori

I det här kapitlet redogörs de teoretiska utgångspunkter som utgår från det relationella perspektivet vilket kommer att vara analysens grundpelare.

Inom det relationella perspektivet så är Jonas Aspelin en av de ledande forskarna i Sverige. Han utgår bland annat från filosofer som Buber och har applicerat perspektivet på undervisning med en modern syn. För att besvara studiens frågeställningar undersöks det insamlade materialet i analysen genom perspektivets glasögon.

Studien valdes att utgå ifrån det relationella perspektivet efter studiens syfte. Detta syfte är att få syn på vilken professionell roll pedagogerna har eller tar i förhållande till barn som leker någon form av våldsamt lek samt att få syn på hur pedagogerna bemöter dessa våldsamma lekar. Det relationella perspektivet hjälper oss få ett nytt perspektiv på hur pedagoger kan se på barns våldsamma lekar. Basen i det relationella perspektivet är att det är i *relationerna* som människan existerar eftersom bemötande är starkt kopplat till relationer och ofta förutsätter varandra valdes det därför att analysera resultatet utifrån detta perspektiv. Några andra liknande studier har inte påträffats vilket gör att studien bidrar till ny forskning inom fältet om pedagogers bemötande i barns våldsamma lek. Här har det funnits en kunskapslucka som vi hoppas kunna fylla.

Teorin används i studien genom att utgå från dessa grundbegrepp som beskrivs nedan. Dessa begrepp kommer att hjälpa oss förstå relationen mellan barn och pedagog i leken. Begreppen pedagogiska möten och pedagogiska tillvägagångssätt hjälper oss att identifiera hur pedagoger handlar i möten med barnen som relationella pedagoger. För att kunna bygga en god relation med barn som är relevant i barns lekande så måste pedagogerna ha förmåga att använda relationskompetens. Begreppet relationskompetens hjälper oss därför att förstå hur pedagogerna använder sig av sin förmåga att kommunicera med barnen i de våldsamma lekarna. Då kommunikation är en bärande del i leken så väljer vi även att använda Lillemyr (2002) som är professor i pedagogik och forskare i barns lek som hjälper oss förklara begreppen kommunikation och lek i förhållande till perspektivet då de är återkommande och relevanta begrepp för studien. För att bredda synen på relationer och relationsskapande ytterligare har vi även tittat på Öhmans (2017) förklaring om relationsskapande i leken.

2.1 Relationellt perspektiv

Relationellt perspektiv innebär att se världen och människan som förenade. Individ, samhälle, individualitet och socialitet står i ett gemensamt förhållande till varandra (Aspelin, 2018). Det som sker är en integration mellan dessa ytterligheter. I en grupp med barn och pedagoger i förskolan är det många *relationer* i samma kontext som spelar roll. Den kontext barn och pedagoger befinner sig i ingår även i ett större sammanhang, samhället. Att bygga relationer till varandra i en institution som förskolan är minst sagt komplex (Ibid.). Att vara i en relation är en psykologisk nödvändighet och ett system i kroppen som motiverar oss vidare, systemet är medfött och finns i alla människor (Öhman, 2017). För att utvecklas psykologiskt, socialt och fysiskt behöver barn infinna sig i relationer med andra. Det är i dessa relationer som barnen får sitt behov av trygghet, bekräftelse och utmaningar som är anpassade efter dem (Ibid.).

Den tysk-israeliska filosofen Martin Buber har haft en stor roll när det handlar om det relationella perspektivet. Buber arbetade fram det relationella perspektivet i förhållande till två andra perspektiv: individualistiska och kollektivistiska (Aspelin, 2018). Bubers filosofi utgick från att människans tillvaro varken är grupper eller enskilda individer utan människa med människa. Den sanning som ligger mellan människor är vår väsentliga, existentiella förekomst. I en förskolekontext befinner sig barn för det mesta i stora grupper och det kan vara svårt att se varje individ, framförallt i leken då lekandet sker i nuet och därför måste pedagogerna vara närvarande hela tiden. Det huvudsakliga i perspektivet är att det är i *relationerna* som människor existerar, det är därför svårt enligt det relationella perspektivet att bygga en god relation med en annan människa om det brister i närvaron. (Ibid.).

2.1.1 Relationell pedagogik

Det relationella synsättet är en motpol till det traditionella synsättet subjekt - objekt. I relationell pedagogik är det *relationer* mellan människor som står i fokus istället för de individuella och kollektiva relationerna. Den pedagogiska relationen mellan pedagog och barn är det centrala i den relationella pedagogiken (Aspelin, 2018). Relationen skiljer sig ifrån barnets övriga relationer i vardagen som vårdnadshavare, övriga familjemedlemmar, kompisar och så vidare (Öhman, 2017). I den pedagogiska relationen finns det ett mål hos pedagogen, nämligen att bidra till barnets lärande och utveckling. Begreppet *asymmetrisk ömsesidighet* kan vara ett sätt

att förstå relationen. Det förklaras som relationen mellan barn och pedagog, där pedagogen i sin position har makten i form av att hen är äldre, större och mer kunskaper och därmed även mer erfarenheter. Även om pedagogen har mer makt över barnet än vad barnet har över pedagogen, innebär makten även ett ansvar att bemöta barnet med ömsesidighet, likvärdighet och ansvar över att barnets omsorg tillgodoses (Ibid.).

Det relationella perspektivet beskriver två huvudsakliga förhållningssätt hos pedagogen; *pedagogiska möten* och *pedagogiska tillvägagångssätt* (Aspelin & Persson, 2011). *Pedagogiska möten* infinner sig först när två människor möts som till exempel pedagog och barn på en förskola. Pedagogen möter barnet i en ömsesidig relation där pedagogen ser barnet här och nu samt stöttar barnet vid eventuella vägskäl. Dessa pedagogiska möten äger rum i ögonblicket och är oplanerade. Det är inget som pedagogen kan skapa genom en målinriktad handling gentemot barnet. Exempelvis kan det vara när den våldsamma leken håller på att gå över gränsen, då behöver barnen stöttning för att komma vidare i leken alternativt att avbryta den på ett bra sätt utan att det skapas en konflikt. De pedagoger som genomför möten på det här sättet är relationella pedagoger i perspektivets huvudsakliga betydelse. (Ibid.).

I målmedvetna situationer, *pedagogiska tillvägagångssätt*, arbetar pedagogerna målinriktat för att bygga en relation till barnet. Goda relationer är inget som pedagogen skapar utan som byggs upp tillsammans med barnet. Pedagogerna arbetar med att inkludera alla barn i en samvaro och använder olika metoder för att relationen ska förstärkas och för att förverkliga sitt mål med relationen. Exempel på det kan vara att pedagoger inte förbjuder lekar som de anser vara för våldsamma. Istället kommunicerar pedagogen med barnen, skapar aktiviteter, lärandemiljöer och material efter barnens intresse och önskemål som gör att de kan uppnå sina mål. På så sätt fortsätter relationen att utvecklas och relationerna bevaras (Aspelin & Persson, 2011).

2.1.2 Relationskompetens

Relationell kompetens startar alltid i en relation som inte är symmetrisk (Öhman, 2017). Exempel på det kan vara relationen mellan barn och pedagog. Pedagogen i relation till barnet har mer erfarenhet och en mognad som inte barnet i fråga har (Ibid.). Det som innefattar en god kommunikeringsförmåga och förmåga att skapa varaktiga relationer kan benämnas som *relationskompetens*. Utifrån en modell som utformats av Aspelin förklaras relationskompetens

genom tre delkompetenser; *kommunikativ kompetens*, *differentieringskompetens* och *socioemotionell kompetens*. Dessa tre är *analytiska verktyg* för att finna och uppfatta vad som sker i relationer mellan pedagoger och barn (Ibid.).

Kommunikativ kompetens innebär att pedagogen kommunicerar med barnet med ett brukligt språk så att det skapas en samstämmighet för den rådande situationen. Kommunikativ kompetens innefattar även att pedagoger visar barnet respekt (Aspelin, 2018). Pedagoger använder sig av ett lugnt och omtänksamt sätt att tala till barnet samt att pedagogen rättar sitt kroppsspråk efter barnets handlingsätt. Det här sättet att kommunicera på gör att pedagogen och barnet får en djupare relation och det främjar även barnets utbildning på sikt. Ett exempel kan vara att vid en konflikt i en våldsam lek, sätter sig pedagogen på huk för att komma i nivå med barnet och kommunicera på barnets nivå. I dessa möten skapas ett socialt band (Ibid.). Kommunikationens två synvinklar är kontentan om kännedom och förståelse för känslor (Lillemyr, 2002). Även relationer mellan olika parter där auktoritet, förtroende och acceptering är av vikt. I barns lek kan kommunikation ge sig i uttryck på olika sätt, genom verbala och eller fysiska uttryck. Det som ska sägas genom budskapet måste nå fram till mottagaren på så vis att mottagaren kan ta in och tolka på ett korrekt sätt (Ibid.). Den andra delkomponenten, *differentieringskompetens* förklaras som en medelväg att förhålla sig till som pedagog (Aspelin, 2018). Det innefattar pedagogens förmåga att hålla ett professionellt avstånd till barnet, varken för nära eller på för långt avstånd. Pedagoger bör inte vara för sysselsatt med sig själv och mista den direkta kontakten med barnet. Pedagoger bör ej heller lägga sig i mer än nödvändigt när det gäller barnets känslor, bakgrund, beteende och behov. Ett exempel kan vara att pedagogen är fysiskt närvarande men inte nödvändigtvis deltar eller lägger sig i. Om avståndet mellan närhet och distans inte sköts professionellt finns det risk för att förhållandet mellan pedagog och barn förstörs. *Socioemotionell kompetens* innebär att känslor står i centrum. Utgångspunkten är skam och stolthetskänslor som spelar roll för de sociala banden, pedagogernas professionella förmåga innebär att handskas med barnets känslomässiga och sociala relationer. Det innefattar de uppmärksammade känslomässiga signaler som i samverkan med pedagog och barn är av betydelse. Ett exempel kan vara att pedagogen inte avbryter den pågående situationen utan istället avleder/ ger andra alternativ för att inte skuldbelägga barnen i deras lek. Enligt det relationella perspektivet innebär utebliven positiv respons att barnets känslor leder till skam. Om leken avbryts av pedagogen för att hen anser att leken är opassande kan alltså barnet uppleva skamkänslor och skuld för den valda leken (Ibid.). Barns lek är framförallt något som ger barnet engagemang och motivation på ett sätt som inte går att se med

ökat, som att bli uppslukad av något spännande (Lillemyr, 2002). Leken har en betydande roll för barnets kunskapsutveckling och utvecklingen av barnets sociala förmågor. Lek kan ske både tillsammans i grupp eller enskilt men oavsett är leken barnens egen arena, i den kan leken utspela sig fritt utan att bli dömd eller kritiserad av utomstående. Leken är både ett sätt att experimentera, upprepa och få möjlighet att utforska sin egen identitet samt att utvecklingen av såväl den psykiska och fysiska förmågan sker i leken (Ibid.). Det kan låta idylliskt men tanken är att ge perspektiv på lek, det kan både vara härligt och lustfyllt men även obehagligt och läskigt. Leken är av stor betydelse för ett barn och att skuldbelägga ett barn genom dess lek kan därför blir ett problem för barnets utveckling. Det kan vara svårt att veta när en skuldbelägger ett barn men en bra utgångspunkt kan vara att titta på barnets kroppsspråk, ofta visar barn tydligt när de inte är bekväma i situationen (Lillemyr, 2002).

3 Tidigare forskning

För att få en nyanserad bild av hur våldsamma lekar definieras av andra har vi valt att utgå ifrån Hangaard Rasmussen (1993), Knutsdotter Olofsson (2003, 2013), Lillemyr (2002), Öhman (2019, 2019.a) och Alvestad (2010). Det har valts både äldre och nyare forskning som är relevant för vår studie. För att få en ytterligare förståelse av hur pedagoger i förskolan förhåller sig till barns våldsamma lekar även utanför Sverige, har vi använt oss utav en norsk artikel av Storli (2013) och en artikel från Kanada av Stagg Peterson, Madsen, San Miguel, Young Jang (2018). Artiklarnas resultat kommer att användas i analysen som ett stöd för våra resonemang kring det empiriska materialet. Det är nödvändigt att få ett nyanserat perspektiv på vad våldsamma lekar egentligen är innan vi kan gå in och analysera hur pedagoger förhåller sig till dem. Kapitlet har delats upp i kategorier utifrån syfte och frågeställningar. Kategorierna behandlar: lek, våldsamma lekar, lekens kommunikation, rollek, regellek, konstruktionslek, ensamlek samt pedagogers förhållningssätt till våldsamma lekar.

De sökord som vi använde vid sökandet efter forskning inom området vid databasen ERIC på internet var; *Rough and Tumble play, Preschol, Early Childhood Education*

3.1 Barns lekande

Margareta Öhman som är en av Sveriges främsta lekforskare förklarar att genom att använda ordet lekande istället för lek och att leka så gör det något med vår syn på lekens komplexitet, det blir mer av ett tillstånd att förhålla sig till i praktiken (Öhman, 2019). Genom att vara en lekande varelse får människan nya perspektiv och det bidrar även till hjärnans kapacitet. Som pedagog med rollen att vara närvarande i leken, går det att ge barnen möjlighet till öppna sinnen och att det i sin tur leder till en bred lekvärld att förhålla sig till. Studien (2019) syftar till att ibland är det nödvändigt att som pedagog vara delaktig i barnens lek för att bibehålla barnets intresse för den. Om barnen tappar intresset för en lek kan det vara avgörande om pedagogen är insatt i den eller inte för att kunna komma med ett erbjudande som kan tillföra något i leken för att hålla den levande. För att barn i en lek ska kunna bibehålla denna är det av betydelse att lekstyrkan praktiseras och tränas upp, precis som en muskel ökar den i styrka om den används på rätt sätt och kontinuerligt. De vuxnas syn på lek och kunskapen kring den kan benämnas som lekbaserad praktik och innebär i sin tur att det är pedagogernas ansvar att skapa och ge barnen förutsättningar för att det ska fungera. Genom att som pedagog vara lyhörd för

barngruppens intresse inom lekande och en förståelse för vad det innebär för barnen skapas en verksamhet som är rik på erbjudanden för alla barn. I dessa erbjudanden måste pedagogerna även vara ett stöd i leken, särskilt för de yngre barnen i förskolan. Oftast tenderar pedagogerna ha för höga krav på barnen i leken i förhållande till var barn befinner sig i sin lekutveckling. Detta kan bidra till att barnen misslyckas i lekan och inte får den inspiration de behöver för att kunna utveckla sitt lekande (Ibid.). Barns lek bör tas allvarsamt men den komplexa synen på barns lek kan vara svår att tolka och förhålla sig till (Lillemyr, 2013). Lillemyr förklarar vidare att leken är viktig för barn och inte minst för yrkesverksamma pedagoger i skolväsendet eftersom ur ett barnperspektiv kan det vara till fördel för pedagogen att se i barnens lek vad som kan tas tillvara på i förhållande till barnens lärandeprocess. Även om lärandeprocessen är bra att titta på i barnens lek får det inte glömmas bort att titta på leken även ur barnets perspektiv då det ofta är lekens mål att vara spännande, intressant och glädjefyllt. I leken sker lärandet, utvecklingen och utformningen av sociala förmågor växelvis i samspel med varandra. Barnet får i lekens värld möjlighet att vara i en utforskande process utan att behöva befinna sig i ett sammanhang med eventuella risker som att bli bedömd av någon utomstående (Ibid.).

Det går inte att beskriva lek och lärande som två olika saker (Pramling & Aspelund, 2014). Ingrid Pramling Samuelsson, professor i pedagogik och Maj Asplund Carlsson, professor i utbildningsvetenskap förklarar att lek hör ihop med påhittade och överkliga saker och att lärande endast hör ihop med världen utanför leken, det vill säga verkligheten. Lek är ett sätt för barn att förhålla sig till det som de uppfattar som sin omvärld. Även om barn gärna leker sina erfarenheter är även verkligheten spännande för ett barn att skildra i leken (Ibid.). Varför barn leker, är en komplex fråga med ett lika komplext svar och därför att det är av betydelse att istället titta på vad det är som barn leker för något och vad som sker i leken, detta har Torben Hangaard Rasmussen bland annat kommit fram till i sin studie (1993).

3.1.1 Vanligt förekommande typer av lek

Det finns många olika typer av lek. Följande beskrivs några av de vanligt förekommande lektyper som går att urskilja bland barn.

Rolleken ses bland de flesta som den vanligaste leken bland barn i 3–8 års ålder och efter det brukar rolleken övergå till olika former av *dramalek* istället (Lillemyr, 2002, 2013). I *rolleken* är det centrala att barnen går in i en annan karaktär som till exempel, pappa, katt eller

butiksbiträde. Vanligast i en rollek är att barnet samspelar tillsammans med flera andra barn för att kunna utbyta det sociala samspelet mellan varandra som krävs för den här lekformen (Ibid.). Rollekar kallas även ibland för *fantasilek*, *sociodramatisk lek* och *symbollek* (Öhman, 2011). För att ha möjlighet till att leka dessa typer av lekar behöver barnet ha en kreativ föreställningsförmåga som innebär att snabbt kunna byta perspektiv på det som egentligen uppfattas. Kreativitetsprocessen har sitt ursprung i rolleken och om den utvecklas väl under barnets första år så kommer den med all säkerhet att hjälpa barnet genom livets gång där en kreativ förmåga behövs (Ibid.). En annan vanligt förekommande lek bland barn är *regellek* (Lillemyr 2002, 2013). Det går att känna igen en regellek om det slås ett extra öga på lekens utformning, det vill säga att det är *reglerna* i leken som utgör formen. Vanligtvis leks regellekar av barn i 7–12 år ålder men det kan variera på uppåt och neråt i åldrarna beroende på barns utveckling gällande att anpassa sig till regler. Regellekar kan vara snarlikt rolleken då det ofta är fler barn som samspelar med varandra, dock går barnen inte nödvändigtvis in i någon specifik roll i en regellek. När barnet intresserar sig för bygg och skapande med olika material kommer *konstruktionslekar* att bildas. Det innefattar all typ av lek där byggande, skapande och experimenterande med olika typer av material ingår. Konstruktionslekar är vanligt förekommande i stort sett hela barnets uppväxt men ges i uttryck på olika sätt beroende på barnets ålder. De minsta barnen använder ofta material som är lite större i utformningen som klossar eller duplo medan de lite äldre barnen ofta drar sig till ett mindre material som lego eller tekniklego. Potential till kreativitet finns i varje barn, dock kan det hända att denna kreativa process behöver lite extra stöd och chans till att få nya idéer och infallsvinklar genom rika upplevelser (Ibid.).

Ibland träffar pedagoger i förskolan på barn som inte vill leka med andra barn, som hellre vill leka själva (Öhman, 2011). Dessa barn känner ingen längtan eller glädje över att ingå i något samspel med andra barn och då gäller det att vara uppmärksam så att barnet får det stöd som hen behöver i leken. Ensamleken är dock i stort sett nödvändigt för alla barn för att barnet ska kunna bemöta svåra situationer och eller händelser i vardagen. Ensamleken kan även hjälpa till att skapa drömmar hos barnet och omskapa situationer som hänt. En låtsaskamrat kan ge stöd och tröst hos barnet men kan även göra så att barnet lättare kan uttrycka känslor. Exempel på det är Morgan i Alfonsböckerna där Alfons har skapat en låtsaskompis som är en jämnårig och osynlig låtsaskamrat. Den typen av låtsaskamrat är vanligt bland barn förklarar författaren. De flesta barn leker både lekar med andra barn och ingår i sociala sammanhang med glädje och vill ibland leka själva (Ibid.).

3.1.2 Våldsamma lekar

Våldsamma lekar kallas ibland för bråklekar och utgörs av kaosartad lek som ibland kan vara svårt för vissa barn att förstå. Detta sker när barnet inte kan tolka och ta upp de kroppsliga signalerna hos andra barn och misstar leken för riktigt bråk (Hangaard Rasmussen, 1993). Birgitta Knutsdotter Olofsson är en framstående lekforskare som i sin studie (2003) ger kunskaper om barns lek baserat på hennes tidigare forskning. Författaren förklarar att *bråklekar, krigslekar och vilda lekar* har funnits genom alla tider och barn vet att lek är på låtsas. Om det handlar om riktigt bråk är barnen medvetna om det och vill i viss mån skada varandra (Ibid). Det är inte ovanligt att barnet vid låg ålder ofta kommer på detta själv (Hangaard Rasmussen, 1993). Bråklekar har på sikt chans att skapa en känsla av samhörighet till sin omgivning och symmetri för barnet. Barn liksom djurungar rör sig med sin kropp på liknande sätt när de leker. Kattungar och hundvalpar som exempel på detta är mestadels vilda i sitt lekande, gärna tillsammans med sina syskon men även med föräldrarna vid tillfälle. Det är något i vår natur som gör att vi vill utmana kroppens balanssystem. Genom att använda olika rörelsemönster som att snurra kring den egna axeln att jaga och att bli jagad, bli omkullslängd och andra situationer med närkontakt involverat, tycks barn uppskatta. Det visar dem ofta genom att skrika högt av förtjusning, klappa händer och skratta (Hangaard Rasmussen, 1993). Vid en bråklek måste det finnas en överenskommelse mellan barnen att det som sker bara är på låtsas och att alla inblandade i leken förstår när det är tid att avsluta (Knutsdotter Olofsson, 2003). Turtagning i en bråklek kan vara svårt för många barn att förstå och förhålla sig till. Barn har ibland svårt att tolka och förstå abstrakta saker, som att någon är mindre, svagare, starkare eller större. Barn övar, uttrycker, provar och lär sig att behärska sina känslor genom leken. Leken handlar ofta om de känslor som är farliga känslor som människan måste ha kontroll över. I leken att det är tillåtet att prova olika känslor. När barn leker krig, superhjältar och hotar varandra så sker det inom lekens arena, utanför lekens arena är barnen vänner. I bråkleken tränas många färdigheter och strategier som till exempel hur det känns att vara hotad, rädd eller på flykt från något. Barnet tränar på känslor som aggressivitet och rädsla i bråklekar och hur dessa kan hanteras (Ibid.). Bråklekar kan ses som en social lek mellan barnen som är betydelsefull för deras förmåga att utveckla samarbetsvillighet, rättvisetänk samt en medvetenhet kring sig själva och andra (Öhman, 2019).

3.2 Kommunikation mellan barn i leken

I leken kommunicerar barn genom leksignaler som är en metod barnen använder sig av för att förstå att det bara är på lek (Knutsdotter Olofsson, 2003). Exempel på leksignaler är när barnen höjer eller sänker rösten, ser påhittiga ut eller skrattar (Ibid.). Barn sänder leksignaler till varandra när de vill leka och kommunikationen befinner sig oftast på en metanivå, vilket Öhman (2019) menar innebär att barn vet att de är här och nu och att det bara är på lek och inte på allvar. De yngre barnen kommunicerar genom att visa mottaglighet, ledas mot andras kommunikation i leken och är upptagna av att iaktta varandra för att tolka dessa signaler. Mer utvecklande lekar med barn som har mer erfarenheter av lek, har ett mer hövligt och förfinat sätt att signalera och kommunicera. De använder även sig av det verbala språket för att kommunicera och meta-kommunicera kring lekandet. Leksignaler kan även ses på relationsnivå. Barn skickar signaler som bjuder in till lek och samspel, en inbjudan som innebär att barn vill göra något tillsammans. Dessa signaler visas oftast med ett leende, skratt, ögonkontakt och vara varandra fysiskt nära. Detta är signaler som har som ambition att kommunicera efter gemensamhet. Detta är även signaler som bekräftar lekandet som skapas tillsammans för stunden. Även inför leken kommunicerar barn relationellt när de undersöker relationella kvaliteter som jämställdhet, makt och försvar. Gester, tonfall, leende och blickar signaleras om vem som kan eller får bestämma i leken och hur leken ska utföras (Ibid.). Leken innehåller en lekram, innanför lekramen vet barn att det är på låtsas och utanför ramen så befinner sig barnet i verkligheten (Knutsdotter Olofsson, 2003). När barn befinner sig innanför lekramen och använder sig av leksignaler har barnen angett att det är en lek som pågår. Inom lekramen vågar barn testa nya saker som de annars inte skulle ha mod till att våga göra och leken behöver inte alltid vara lugn och lycklig. Lekens handling kan mycket väl bestå av sådant som vi annars upplever olämpligt, till exempel våld, hot och krig. För att leken ska fungera och inte gå över styr så ska barn även förhålla sig till och veta vilka de olika sociala lekreglerna är; samförstånd, ömsesidighet och turtagande. Samförstånd förklaras genom att alla som är med i leken förstår vad det är för typ av lek och att det är en lek som pågår och inte på allvar. Med ömsesidighet menas att alla i leken leker på en nivå som är jämställd oavsett ålder eller fysisk kapacitet. Turtagning beskrivs som en dialog mellan de lekande barnen. Om turtagningen i leken inte fungerar eller om det uppstår en obalans i maktspellet mellan barnen är det vanligt att någon av de inblandade lämnar leken (Ibid.).

3.3 Pedagogens förhållningssätt till våldsam lek

Pedagoger som uppmärksammar barn som befinner sig i en bråklek bör inte vara rädda för att delta och ge sig in i den (Knuttdotter Olofsson, 2003). I Öhmans studie (2019) menar hon däremot att det inte bör läggas så stor vikt vid när eller var pedagoger lägger sig i barns lek utan trycker på vikten av pedagogens förhållningssätt till lekandet. Vidare tas det upp de olika positioner som en pedagog kan ha i barns lekande; *överordnad*, *underordnad*, *likvärdig*, *inkluderande* och *övergripande* borde ifrågasättas i relation till de vuxnas deltagande i barns lek (Ibid.). Som pedagog är det av vikt att kunna skilja på riktigt bråk och bråklek genom att tolka barnens fysiska signal. Det förklaras att när barnen leker går det tydligt att se på deras ansikten att dem ler och njuter av lekandet. Vid ett riktigt bråk däremot ändrar barnet uttryck i ansiktet och bli mer sammanbitet, även röstläget ändras till en hårdare ton (Öhman, 2019a). Pedagoger ser på leken som ett mål till att göra barnen till goda människor (Tullgren, 2004). De styr barnen till att leka goda lekar som till exempel familjelekar istället för lekar som innehåller våldsamma och olämpliga handlingar. Pedagoger har ofta för avsikt att förhindra de oordnade lekarna genom att ändra innehållet i leken så att leken blir trevlig och lugn. Pedagogerna tycker inte själva att de styr leken utan att det är med i leken utifrån barnens egna villkor (Ibid.). När barn leker krigslekar så ska vuxna prata med barnen om de fredliga lösningarna (Knuttdotter Olofsson, 2003). Prat går oftast förbi barnen och istället är det vuxnas ansvar att delta i leken och se till att barnen kompromissar sig fram till acceptabla lösningar mellan varandra. Vidare förklarar författaren att det oftast är de vuxnas känslor som styr över barnens våldsamma lekar. Vuxna tenderar att ta leken på allvar när det handlar om aggressivitet och våld och tror att barnen är aggressiva när det som egentligen sker är att de leker en aggressiv lek (Ibid.).

Stagg Peterson, Madsen, San Miguel, Young Jang (2018) har gjort en studie om barns våldsamma lekar och pedagogernas förhållningssätt till dessa. Studiens resultat visar att pedagogerna har en oro över barnens säkerhet och fysiska skador. Framst för att pedagogerna är oansvariga och är inte delaktiga i barnens lek. De medverkande pedagogerna i studien hade delade meningar om våldsamma lekar. Vissa av pedagogerna ansåg att det inte var accepterat med våldslekar eftersom barnen inte fick lära sig de sociala koder som krävs av en sådan typ av lek hemifrån. Andra pedagoger i studien ansåg det nödvändigt att lära barnen skillnaden på våldsamma lekar för skojs skull och att bråka på riktigt. Resultatet av studien visar även att barn kommer att leka dessa typer av lekar oavsett regler kring dem med förklaringen att det ligger i

barns natur att leka alla olika typer av lekar (Stagg Peterson et al. 2018). I en annan undersökning som gjort av Storli (2013) har det visats sig att i en miljö som för barnen är stöttande av vuxna i förskolan existerar det en stor vidd av våldsamma lekar där den fysiska kontakten mellan deltagarna i leken är förekommer. Torgeir Alvestad är lektor i förskolepedagogik och forskar om barns förhandlingar i leken i förhållande till dess lärande. I studien (2010) beskrivs hur och vad barn förhandlar om i leken och vilka strategier de använder sig av. En grund till att människor samarbetar och påverkar varandra är hur människor handskas med konflikter i relationer (Ibid.). Det har även framgått av Storlis (2013) studie en möjlighet att kategorisera olika typer av våldsamma lekar bland barn i förskolan och hävdar att det är en nödvändighet för både personal och barn att känna till dessa. Dessa kategorier ska kunna användas som verktyg för att stödja barnen i leken. När barn visar aggressivitet i leken, men inte är arga på riktigt, är pedagoger ofta osäkra på hur de ska hantera situationen vilket blir relevant för den här studien då det var pedagogernas osäkra bemötande i barns våldsamma lek som skapade nyfikenhet i området. Det här resultatet inte är förvånande menar forskaren eftersom det har gjorts mycket efterforskning kring utveckling av förskolepedagogers sätt att hantera dessa typer av lekar (Ibid.). För att kunna vara överens med andra människor krävs det att en har förmågor som innefattar både om *relationell* och *individuell kompetensförmåga* (Alvestad, 2010). Att ha kompetens i konflikthantering innebär att ha förmågan att bemöta människor på ett passande sätt vid konflikter. Barn lär sig detta genom erfarenhet och barn som har lekt mycket ihop och anses vara vänner har lättare att vara ense än barn som inte har denna erfarenhet. Den typen av förmåga skapar barnet själv genom att fått erfara om att förhandla i leken. För de barn som inte kan förhandla i leken när det uppstår konflikter tar oftast leken slut. Resultatet av studien (2010) visade att pedagogerna hade en stor inverkan när det gällde att påverka barns förmåga om förhandlingar. I de situationer där pedagoger avbröt konflikterna och gick in och styrde upp förhandlingarna mellan barnen, visade det sig att barnen inte var lika duktiga förhandlare som i de situationer där pedagogerna tillät barnen att förhandla på egen hand (Ibid.). Eftersom våldsamma lekar kan leda till konflikter blir Alvestad (2010) studie relevant för vår forskning eftersom studien riktar in sig på att barnen själva ska få förhandla i leken utan att pedagogerna går in och styr för mycket i leken.

4 Metod och material

I avsnittet presenteras metodval, genomförande, urval, forskningsetiska överväganden och analysmetod.

4.1 Kvalitativ Metod

Då studiens syfte är att undersöka av vad som pedagogerna definieras som våldsam lek och vilken roll pedagoger anser sig ha i förhållande till när barn leker av vad som pedagogerna anser är våldsamma lekar så ser vi kvalitativ metod som mest fruktbar. I studien undersöks hur pedagoger förhåller sig till våldsamma lekar och hur dessa definieras. Det valdes därför att intervjua sju yrkesverksamma pedagoger på fyra olika förskolor i samma stad. Intervjuer är passande för studier med kvalitativ metod, då det med fördel går att ta reda på hur informanten i fråga, känner, tänker och handlar inom det specifika ämnet (Alvehus, 2013). En kvalitativ metod är mer djupgående, istället för att dra slutsatser mellan samband som går att utläsa från exempelvis statistik vid en kvantitativ metod (Ibid.).

4.1.2 Semistrukturerade intervjuer

Semistrukturerade intervjuer innebär att den som intervjuar använder sig utav frågeställningar som är bestämda innan intervjutillfället. Informanten kan dock komma med nya vinklar på de ställda frågorna. Den här typen av intervju känns igen på grund av att den är flexibel i sitt utförande och kallas även för halvstrukturerade intervjuer (Johansson & Karlsson, 2013). Om en intervju är för välordnad i sitt utförande finns det en risk för att intervjun mer kommer att likna en enkätundersökning, därför ska det försöka undvikas (Alvehus, 2013). Det krävs mycket av den som intervjuar i en semistrukturerad intervju då informanten har en större påverkan. Den som intervjuar måste därför vara aktiv i lyssnandet och vara beredd på att ställa eventuella följdfrågor (Ibid.).

Vid intervjuerna användes ljudupptagning via diktafon och för att kunna vara så närvarande som möjligt valdes anteckningar bort så att fokusen kunde ligga på samtalet. Informanten kan uppleva sig störd eller begränsad i sina svar om intervjun antecknades under tiden. Det kan också vara svårt att vara närvarande i lyssnandet och anteckna samtidigt för den som intervjuar.

Risken är att den som antecknar inte hinner med att få med allt som är relevant för studien (Alvehus, 2013). Efter intervjun bör den som har intervjuat analysera materialet utifrån den registrering som gjorts eftersom det löper stor risk att glömma bort relevanta delar om dessa endast tas ur minnet. Ljudupptagning är därför att föredra vid en längre intervju om den används på ett sätt som visar hänsyn mot den som blir intervjuad (Denscombe, 2016). Det finns olika tillvägagångssätt att registrera intervjuer på. En medhjälpare som för anteckningar, spela in intervjun eller att själv göra anteckningarna. Det finns för och nackdelar med alla sätt att utföra och registrera en intervju på (Larsen, 2009).

4.1.3 Reliabilitet & validitet

För att öka reliabiliteten har vi gjort alla intervjuer tillsammans och diskuterat dessa efteråt. I en undersökning som vår kvalitativa studie är det svårt att få hög reliabilitet. Hur tillförlitlig en undersökning är kallas för *reliabilitet* (Larsen, 2009). Forskare kan tyda olika situationer på olika sätt och utifrån det kan det slutgiltiga resultatet påverkas. Något som också kan påverka slutresultatet är att informanterna kan om de vill, ge svar som de tror att vi vill att de ska svara (Ibid.). Vi valde att frågeställningarna i intervjuerna skulle rymmas under de frågeställningar vi har till studien men inte exakt samma. Medvetet valde vi att täcka kategorierna *generellt om lek, förhållningssätt, delaktighet/ bemötande, definition* och *kommunikation* för att få ut så mycket som möjligt av informanternas svar till studien. Frågorna var skrivna på ett öppet sätt så att informanterna hade spelrum att uttrycka sig samt så ställde vi följdfrågor på det som var intressant eller där det behövdes mer information. Relevansen i våra frågeställningar kallas för *validitet*. Genom att låta informanterna ha spelrum i intervjuerna går det att hitta flera perspektiv på frågeställningen, kvalitativa intervjuer är fördelaktigt för hög validitet (Ibid.). Under skrivprocessen har vi insett att det hade varit bra att formulera om vissa frågor samt ställa fler följdfrågor än vad vi gjorde för att få mer material till att svara på våra frågeställningar.

4.2 Urval

Vid val av informanter valdes intervjuer med pedagoger som är arbetsverksamma inom förskolan. Informanterna som valdes ut har varit yrkesverksamma i förskolan mellan 3,5 månad till 40 år. Det var ett medvetet val att välja informanter med olika antal yrkesverksamma år i förskolan för att få med eventuella nyanser i diskussionerna. Intervjuer med sju olika informanter på fyra olika förskolor valdes ut, detta för att få lite bredd i urvalet. I

urvalsprocessen valdes av en slump endast förskollärare för deltagande i intervjuerna men begreppet pedagoger valdes istället för förskollärare eftersom föreställningen om förskollärares kunskap kan göra något med hur läsaren ser på svaren från informanterna. För studiens resultat hade det inte spelat någon roll vilken typ av pedagogisk utbildning informanterna har utan fokuset har legat på informanternas erfarenheter och tankar.

Informanter valdes ut efter hur länge de varit yrkesverksamma inom förskolan, och att de har erfarenheter/ kompetens om lek. Eftersom vi är bekanta med alla informanter sedan tidigare visste vi att de valda informanterna hade den kunskapen vi sökte. Kön och ålder på informanterna var element som valdes bort i studien eftersom det inte var relevant information enligt oss. De fiktiva namnen i studien har inget att göra med vilket kön informanterna har i verkligheten.

Urvalet grundade sig på ett strategiskt urval i kombinationen med ett bekvämlighetsurval. Vid ett strategiskt urval väljs informanter/ respondenter ut med en särskild erfarenhet eller kunskap inom ett visst ämne (Alvehus, 2013). Valet av ett strategiskt urval motiveras genom att försäkra oss om att informanterna hade rätt sorts kunskap inom ramen för vårt syfte med studien, kunde vi säkerställa att vi skulle få ut information som behövdes för att kunna genomföra analysen. Ett bekvämlighetsurval kan förklaras som att intervjupersonerna väljer ut informanter baserat på deras tillgänglighet. Bekvämlighetsurvalet grundar sig på att de informanter som valdes till studien hade vi kännedom om att de var tillgängliga för att intervjuas den specifika dag vi hade i åtanke.

4.3 Genomförande

Informanterna kontaktades via mejl och informerades om studiens syfte samt om de etiska aspekterna som vi tänkt förhålla oss till. Alla valde att delta. Tid och plats bokades in med informanterna god tid i förväg. Intervjufrågorna och ämne fick informanterna ta del av några dagar innan intervjutillfället för att kunna förbereda sig, då det ansågs av oss att vissa av frågorna kunde vara svåra att svara på spontant och krävde lite mer eftertanke. Innan intervjuerna ägde rum lämnades mobiltelefoner utanför rummet för att de inte skulle störa informanterna och ljudupptagningen. Intervjuerna genomfördes enligt informanternas önskemål i ett avskilt rum utan distraktioner, vilket resulterade i en avspänd stämning under intervjuerna i en avslappnande miljö. Intervjuer ska genomföras *ostört*, där det inte är ljud i bakgrunden

(Denscombe, 2009). Om miljön är ostörd är det även till fördel inför transkriberingen då det kan bli svårt att avlyssna med störande ljud i bakgrunden (Alvehus, 2013). Informanterna informerades i förväg om att begreppet *våldsamma lekar* är ett samlingsnamn för olika typer av lekar som kan innefatta den kategorin och att samlingsnamnet valdes för att underlätta i studiens text. Detta för att informanterna skulle få en förståelse för varför vi valt det begreppet samt för att alla skulle få samma uppfattning kring begreppet för att kunna svara på frågorna utifrån samma information.

Studien utfördes med semistrukturerade intervjuer, vilket innebär att det fanns förbestämda frågor som skulle ges svar på (Bilaga 2). Informanterna hade utrymme till att få tala fritt och detta medförde att de fick förklara sina tankar, åsikter och erfarenheter. Frågorna behandlas därför inte alltid i ordningsföljd utan ställdes utefter informanterna intresse (Denscombe, 2009). Intervjuerna genomfördes enskilt och intervjuerna varade mellan 10–35 minuter. Innan intervjuerna genomfördes informerades informanterna om att syftet med studien inte var att lägga värderingar eller jämföra med de andra informanterna utan målet var att skapa en djupare kunskap och ökad förståelse för den våldsamma leken i förskolan. Informanterna fick även ge sitt godkännande till att vi spelade in intervjuerna med en diktafon. Inspelning av diktafon valdes för att ge underlag till transkriberingen men också för att fullt ut vara närvarande vid intervjutillfällena.

4.4 Forskningsetiska överväganden

För att ett samhälle och dess invånare ska utvecklas framåt så ska det bedrivas forskning i landet som är väsentlig och av bra kvalitet (Vetenskapsrådet 2002). *Forskningskravet* som det här kallas innebär att på ett etiskt sätt bedriva forskning som är till fördel för samhällsinvånarens levnadstillvaro och hälsotillstånd samt motverka eventuella fördomar och öka vetskapen kring resurstillgångar och hur dessa kan nyttjas och bedrivas på bästa sätt av den enskilda individen. När en forskningsstudie genomförs finns det etiska krav att förhålla sig till. Detta fungerar som en vägvisare för forskaren under skrivprocessen och planeringen av undersökningen. Studien har både inför och under arbetets gång tagit del av och förhållit sig till Vetenskapsrådets fyra grundläggande individskyddskrav; *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. Forskare måste förhålla sig dessa krav för att få genomföra en forskningsstudie. Kraven skyddar de personer som är delaktiga i en studie mot

att andra utan befogenhet får en inblick i deltagarnas tillvaro (Vetenskapsrådet 2002). Den insamlade empirin har insamlats i enlighet med nedanstående krav.

Inför intervjuerna kontaktades pedagoger för att informeras om undersökningen, detta har därför genomförts i enlighet med *informationskravet* följt kraven som innebär att forskare ska informera de individer som är med i undersökningen om studiens syfte och att deltagandet är frivilligt och kan avbrytas när som helst (Vetenskapsrådet 2002). Informanterna i undersökningen är alla myndiga. I enlighet med *samtyckeskravet* ska alla deltagare i en forskningsstudie vara över femton år annars måste vårdnadshavarna till dessa skriva under samtycket. Berörda pedagoger blev informerade skriftligt och fick ge sitt godkännande genom att skriva på samtyckesblanketter (se bilaga 1) som lämnades till Malmö Universitet där dem förvaras oåtkomligt. När som helst utan konsekvenser har informanten rättighet att avsluta deltagandet i studien. *Samtyckeskravet* innebär att deltagaren har rätt att besluta själv om hen vill delta i studien. (Vetenskapsrådet 2002). Det inspelade materialet skedde via diktafon då vi inte får lov att använda uppkopplad utrustning som till exempel mobiltelefoner. Deltagarnas namn, ålder, kön och arbetsplats nämns inte i studien utan istället har vi valt att ge pedagogerna fiktiva namn; "Malin", "Karl", "Hanna", "Jenny", "Lotta", "Ida" och "Peter". *Konfidentialitetskravet* innebär att deltagarna som är med i undersökningen är anonyma (Vetenskapsrådet 2002). Allt insamlat material har lagts in på Malmö Universitets server via USB. Efter godkänd studie kommer allt material att förstöras för att säkerställa deltagarnas anonymitet. *Nyttjandekravet* innebär att allt insamlat material som deltagarna i studien bidragit till endast användas för studien. Materialet får inte lämnas ut till andra eller användas i andra forskningssammanhang eller i ovetenskapliga ändamål (Vetenskapsrådet 2002).

4.5 Analysmetod

När intervjuerna var genomförda transkriberades inspelningarna från ljudfil till textdokument och analyseringen av materialet började redan här. Ett första steg i tolkningsprocessen börjar ofta under transkriberingen (Alvehus, 2013). Transkribering gjordes för att få en överskådlig blick över vad som sagts under intervjuerna för att sedan kunna kategorisera och analysera materialet. Att kategorisera materialet kallas även för att göra en innehållsanalys. Genom att få syn på olika kontexter, mönster, skillnader och likheter mellan de olika intervjuerna kunde vi sedan urskilja vad som var mest användbart i förhållande till den tidigare forskning vi valt ut samt valet av teori (Larsen, 2009). Materialet lästes igenom flera gånger för att sorteras ut efter

olika kategorier. Efter intervjuerna är genomförda så ska det insamlade materialet kategoriseras, organiseras och tydas (Backman, 2016). Under transkriberingen spelade vi upp ljudfilen, pausade och skrev av ordagrant med undantag av andningspauser och eventuella pausljud. Det gjorde vi för att få ett så tydligt svar som möjligt så att tolkningen skulle stämma överens med svaren. När vi hade transkriberat allt material, färgkodat, sammanställt och diskuterat fram och tillbaka om de olika svaren i intervjuerna så kunde vi se tydliga mönster som ledde till de olika rubriker som vi valde till resultatdelen. Materialet sorterades efter begreppen *kommunikation*, *lek* och *samspel/ bemötande* och bildade sedan kategorier som vi kunde utgå ifrån. Efter sorteringen reducerades materialet till analysen, eftersom allt material inte kan redovisas i resultatet, så valdes de delar ut som blev intressant för analysen. Det valdes att ha åtanke när vi reducerade texten att ta ut det som ger motsägelse, skillnader och likheter. Material reduceras oftast i för stor mängd och motsägande påståenden kan därför försvinna i processen (Alvehus, 2013). Resultatet av analysen tolkades sedan utifrån det *relationella perspektivet* som presenterades tidigare.

5 Resultat/ analys

I detta kapitlet redovisas och analyseras resultatet av materialet som samlats in genom semistrukturerade intervjuer. Det insamlade materialet analyseras med hjälp av det relationella perspektivet utifrån Aspelin (2010, 2011, 2018), Öhman (2017) och tidigare forskning.

5.1 Från kaos till våld

Det framkom under intervjuerna att informanterna hade svårt att definiera vad som för dem var ”våldsam lek” och de antydde att de ofta berodde på själva situationen. Informanterna var dock överens om att det kan vara när de fysiska handlingarna i leken går överstyr och leder till att någon blir ledsen, skadad eller när barnet uttrycker med sitt kroppsspråk eller verbalt att hen inte vill delta i leken. Två av informanterna förklarade även att kränkande ord är våldsamma lekar och berättade att våldsamma lekar var tillåtna på deras respektive avdelningar, så länge det inte går överstyr eller leder till att någon bli skadad.

Våldsam lek är om kanske om man inte har riktigt kontroll på vad man leker, eller om man skadar varandra, förstör saker eller om leken spårar ut, alltså att det kan bli våldsamt då. Ja, det är så jag tänker våldsam lek, att man kanske inte har kontroll på det man gör egentligen.
(Hanna)

Hanna berättar för oss att hon tror att barnen inte alltid själva är medvetna om eller har kontroll på situationen i en våldsam lek. Det kan ses som en definition av våldsam lek för Hanna. Hanna pratar om kontroll och det går att se som att barnen inte kan styra över sina egna kroppar i situationen som uppstått och det kan i sin tur medföra att det uppstår en konflikt. Som pedagog i det här fallet skulle Hanna kunna gå in och bemöta barnet som har tappat kontrollen, genom att visa tillvägagångssätt och strategier för att återfå kontrollen (Aspelin, 2018). Lillemyr (2002) ger oss en förklaring på det som pekar på att kännedom och förståelse för barnets känslor är av betydelse för att skapa en god dialog med barnen i fråga och därav även för att kunna lösa en konflikt. När pedagogen i det här fallet går in i leken och frågar barnet om hur hen känner sig när konflikten uppstod kan pedagogen få en uppfattning om barnets känsla och kan lättare bemöta barnet. Det här sättet gör även att pedagogen visar barnets respekt som Aspelin (2018) menar är en viktig del i hur pedagogen bemöter barnet för att till exempel kunna lösa en konflikt tillsammans med barnet och inte åt barnet. Om pedagogen går in i en konflikt mellan barnen

med avsikt att lösa konflikten själv bidrar det bara till att barnens chans till problemlösningsförmåga kan gå förlorad som Alvestad (2010) förklarar i sin studie. Det här öppnar upp för en tanke om att om pedagogen hela tiden går in och styr upp barnens konflikter så skulle barnen som vuxna individer kanske inte klara motgångar som kan uppstå eller har en problemlösande förmåga då de aldrig behövt ta eget ansvar för sina handlingar. Men hur mycket ska ett barn behöva ta ansvar för utan att det skadar istället för gynnar?

5.1.1 Den goda dialogen

Informanterna berättade att skuldbelägga eller skälla på barnen var ingen lösning när de ansåg att den våldsamma leken har gått över styr, utan istället menar informanterna att de bemöter våldsamma lekar genom att kommunicera med barnen samt försöka ta reda på varför situationen har uppstått. Skapa en dialog tillsammans med barnen och samtala kring det som händer i leken. Karl berättar att det är viktigt att se sammanhanget samt att samtala med barnen kring det som sker. Hanna berättar att hon går in i en dialog med de inblandade barnen och frågar om alla är eniga i leken. Det kan ses som att dialogen mellan barn och pedagog är av betydelse för att kunna ge barnen insikt i lekens innehåll. Det kan leda till ett pedagogiskt möte mellan pedagogen och barnet. Pedagogerna möter barnet i det ögonblicket som de befinner sig i och rättar sig efter vad som händer i kommunikationen (Aspelin & Persson, 2011). Genom att fråga om alla barnen är eniga i leken indikerar det på att informanterna arbetar med att bygga upp relationer med barnen. Samtidigt som det kan ses som att informanterna inte har en tillräcklig god relationen med barnen eftersom som Öhman (2019a) lyfter att det går att läsa av på barnens ansiktsuttryck om barn njuter av leken eller inte. Vid riktiga bråk däremot ändras barnens ansiktsuttryck, barnen uppvisar ett mer sammanbitet beteende och även röstläget ändras. (Ibid.). Hinner pedagogen med att läsa dessa signaler i barns lek? Utifrån vad Stagg Peterson et. al (2018) kom fram till i sin studie så bör pedagoger visa barnen på skillnaden mellan lek och riktigt bråk. Det kan ses som att informanterna tar för givet att barnen ska visa dessa signaler, men i själva verket kanske de inte vet hur en gör det om ingen har förklarat skillnaden. Dilemmat bli således, vet barnen hur de visar sina känslor i lek och bråk och kan de relatera till känslorna utan att någon har förklarat. Öhman (2019a) talar om att barn visar detta tydligt, men gör de det?

Jag tycker det är jätte viktigt att se vad det är dem leker för något men också det här med att vara närvarande men ändå inte att förstöra en lek för det är hårfint var gränsen går men också

att samtala kring och att fråga barnen vad det är vi egentligen leker och också att ha någon slags pejl på hur känner de andra barnen (...) (Malin)

Malin indikerar problematiken med om hur närvarande pedagogerna ska vara i leken. Hon vill vara närvarande i leken men å andra sidan inte förstöra leken genom att vara för närvarande. Att anpassa leken efter barnens perspektiv och samtidigt hålla sig på ett professionellt avstånd är svårt förklarar hon. Malin syftar på att pedagoger ska vara närvarande för att kunna, om det uppstår någonting kunna bryta leken eller samtala kring det som sker. Problematik som kan uppstå är om avståndet mellan närhet och distans inte hålls på en professionell nivå riskerar relationen mellan barn och pedagog att förstöras (Aspelin, 2018).

Jenny berättar att om våldsamma lekar förbjuds så leker barnen ändå våldsamma lekar när pedagogerna lämnar rummet. Exempel på lekar som Jenny berättar om kan vara allt ifrån krigslekar till "tagen" eller "kull". Detta pekar på det som Knutsdotter Olofsson (2003) beskriver att lekens innehåll kan mycket väl bestå av sådan som andra kan uppleva som olämpligt innehåll som till exempel våld och hot. Förhåller barnen sig till de olika sociala lekreglerna; samförstånd, ömsesidighet och turtagande så vet barnen när det är dags att avsluta leken, det en överenskommelse mellan barnen och att det som sker bara är på låtsas och alla inblandade i leken vet när det är tid att avsluta (Ibid.). Det kan ses som att pedagogernas kommunikativa kompetens har brutit gentemot barnen, pedagogerna försöker att kommunicera med barnen för att få en samstämmighet men samtidigt så beslutar pedagogerna vad som för dem är våldsam lek. Barnen får inte den önskade respekten som de behöver. Det kan även förklaras med att barnen fortsätter leka våldsamma lekar trots tillsägelser och regler kring det som Hangaard Rasmussen (1993) menar med att barn liksom djur har det sättet att leka på naturligt i sina kroppar som ett sätt för att få utlopp för både energi men även för den utveckling barnet undermedvetet strävar efter (Ibid.). Jenny förklarar vidare att i hennes arbetslag tillåter de därför våldsamma lekar men att pedagogerna pratar och reflekterar tillsammans med barnen om det. Om dialogen är god mellan barnet och pedagogen går det att se om det behövs regler som ska förtydligas eller tas bort i leken. Det kan förklaras som att pedagogen använder sig av ett pedagogiskt tillvägagångssätt där pedagogen arbetar målmedvetet för att främja lärandet i situationen samt att pedagogen har en kommunikation med barnen om hur de ska arbeta vidare med våldsamma lekar (Aspelin, 2018). Pedagogerna arbetar med att upprätthålla och bygga vidare på relationen tillsammans med barnet för att kunna finna en medelväg för barnen. Samtidigt använder sig pedagogerna av relationen de har med barnen för att bygga upp regler

kring de våldsamma lekarna. Det kan ses som att det finns ett pedagogiskt övertagande över barnen att använda av sig relationen för att kunna skapa regler.

5.2 Att bemöta barn som leker våldsamma lekar

Jenny nämner att hon tror att barn behöver få utlopp för sina fysiska behov för att utvecklas i lärandet, men också för att få utlopp för den inre frustration som barnet bär på. Hanna tar upp ett talesätt som grundar sig i att det som görs med kroppen brukar också fastna som kunskap i hjärnan. "Man brukar säga att gör man något med kroppen så fastnar det i knoppen" (Hanna). Det ligger mycket i den här meningen som är av vikt för ett barns lärande i relation till leken. Utifrån vad Öhman (2019) förklarar om hur barns lekande växer i takt med en muskel som tränas kontinuerligt, går det att förstå att barn som får chans att utöva något ofta och under förutsättningar som är tillåtande och inte förhindrande, kan barnet utveckla färdigheter i leken som hen kan dra nytta av senare i sitt liv (Ibid.). Dessa färdigheter skulle då kunna vara allt från att bli en individ som vågar ta plats till att ha en bra problemlösande förmåga.

Vidare berättar både Lotta och Jenny hur de på olika sätt har anammat barnens intresse och rörelsebehov genom att starta upp aktiviteter som innefattar brottning, dock med tydliga regler. Båda beskriver att resultatet av att låta barnen få utlopp för det fysiska behovet har varit positivt. Barnen hade blivit lugnare resten av dagen och antalet bråk och konflikter har minskat mellan barnen på avdelningarna. "Vissa behöver också det här våldsamma för att också komma vidare i sitt lärande och sin utveckling. De behöver liksom få ut frustrationen." (Jenny). Att barn går och bär på en massa energi som på ett eller annat sätt längtar efter att få komma till utlopp är nog ingen hemlighet. Det som blir intressant här är på vilket sätt barnen får utlopp för den. Att låta barnen utöva fysisk aktivitet kopplat till deras intresse men även inom ramen för vad förskolan accepterar känns som en idealisk lösning för alla. Att pedagogerna kan möta barnens behov och intressen är en självklarhet för vissa, för andra inte. Dilemmat som går att se här är dock hur pedagogerna kan koppla barnens behov av att vara våldsamma till deras inre energi som de behöver få utlopp för. Lillemyr (2013) förklarar det som att vuxna tenderar till att glömma bort att se leken ur ett barnperspektiv. Detta kan bli farligt eftersom det är lätt hänt att missbedöma situationen. Då blir det svårt att behålla den goda relationen som pedagoger bör sträva efter för att följa med i barnens lekande (Aspelin & Persson, 2011). Då kan det bli så att pedagogen blir handlingsförlamad i situationen. Lotta uttrycker sin oro kring hur pedagoger ska bemöta barnen som befinner sig i våldsamma lekar och att det är något som hon upplever att

flera också är osäkra på. Vad den här osäkerheten grundar sig i är svårt att svara på, utifrån vad Stagg Peterson et. al (2018) kom fram till i sin studie går det se att det som skulle kunna ligga till grund är risken för att någon skadar sig i leken som informanterna försöker uttrycka. Malin, Karl och Lotta uttrycker att det är viktigt att ha en levande diskussion om det i arbetslaget för att ha en samsyn och att arbeta mot ett gemensamt mål. "Men jag tror också att det är många pedagoger som är, vi är lite fast, vi vet inte riktigt hur vi ska gå vidare ibland och det är en stor utmaning." (Lotta) Här går det att utläsa hur viktigt det är med relationsarbete i förskolan, inte bara tillsammans med barnen men även bland personalen. I ett arbetslag med flera olika typer av erfarenheter som alla drar sitt strå till stacken och bidrar med något värdefullt är det av betydelse att relationerna fungerar och kanske framförallt att dessa arbetas på för att bibehållas. Att befinna sig i relationer är en psykologisk nödvändighet för alla människor (Öhman, 2017). Relationer är vad som går att förstå inget att ta för givet utan dessa måste byggas upp under en process på lika villkor oavsett åldersskillnader och andra parametrar. "Hur vi vuxna är mot varandra speglar ju också sig i barnens lekar sen" (Malin). Malin uttrycker här vikten av hur pedagogerna är mot varandra och att det är något som hon tror återspeglar sig i barnens lekande. Genom att möta sina kollegor som personen de är och inte som den roll de har, är ett möte mellan två människor som går att tolkas som en mellanmänsklig väg mellan pedagogerna (Aspelin, 2018). Betydelsen som det får är att för att kunna bemöta våra nära relationer som kollegor i det här fallet, så ses relationerna som unika och värdefulla för den kontext som de inblandade befinner sig i. Om bemötandet inte sker med respekt för den enskilda individen skulle det troligtvis bli svårt för relationen att kvarstå eftersom byggstenarna i relationsskapande då saknas. Dock kan det finnas ett dilemma i att pedagogerna spelar en roll gentemot sina kollegor för att bemöta dem vid tillfällena där det gynnar dem och att inte bemöta dem vid andra tillfället. Är kollegor aktörer som spelar roller mot varandra eller finns det en genuin samsyn i arbetslaget som strävar mot samma mål?

Flera informanter tog upp vikten av att vara en förebild i leken. Det kan förstås som att barn behöver förebilder, någon som visar hur de bör agera och tala till varandra. Att ha en förebild kan många gånger innebära att se upp till någon eller några som inte är bekanta till en själv eller har en speciell relation till, men när det kommer till barn och förskola är förebilderna pedagogerna som endast genom goda relationer kan vägleda när en situation blir svår att hantera själv för barnet. En genuin dialog mellan barn och pedagog endast sker när pedagogen utan förbehåll svarar på och tar ansvar för barnets handlingar (Aspelin & Persson, 2011). Det går att

förstå som att barnet inte bör skuldbeläggas utan förklaring till vad som skett och varför. Ansvaret ligger hos pedagogen att få barnet att förstå situationen.

5.2.1 Att skuldbelägga barn som leker

Jenny berättar att barn kan känna skuld och skam i att de vill leka våldsamma lekar. Om barn inte får positiv respons på det som hen vill uppvisa kan det medföra att barnets känslor leder till skamkänslor (Aspelin, 2010). Det kan tänkas att barnen vet att dessa lekarna inte är bra men att de gör det dels för att få utlopp för den inre energin som tidigare nämnt, men det kan även vara ett sätt för barnen att få de vuxnas uppmärksamhet eftersom de vet att de får en reaktion av den vuxne, antingen positiv eller negativ respons. Huruvida barnet får positiv eller negativ respons spelar inte så stor roll för ett barn som längtar efter uppmärksamhet, all uppmärksamhet är bra uppmärksamhet. Pedagogen kan använda sin kommunikativa kompetens genom att visa barnet respekt, samtidigt som differentieringskompetens kan användas genom att skapa relationella band till barnet för att ge barnet stöd och uppmärksamhet på ett positivt sätt istället för på ett negativt sätt (Aspelin, 2018). I sammanhanget skulle det kunna vara genom att erbjuda ett känslomässigt stöd till barnet som vi kan se det socioemotionella i situationen (Ibid.). Det socioemotionella i det här fallet kan ses som den pedagogens ansvar att uppmärksamma barnets känslor och bemöta dessa, inte kritisera barnet för dess handlingar. I leken behandlar barnen alla de känslor som de har inom sig (Knutsdotter Olofsson, 2003) och det går att se att det blir relevant i förhållande till att barn blir bemötta med respekt av pedagogen.

Vi har pratat mycket i arbetslaget om att om barnen tycker om att göra jättemycket pistoler av lego till exempel och skjuta på varandra med det, men då har vi pratat om att "ja, men vi kan sikta på någonting, på ett träd och skjuta på det" just det här med att man siktar på material och inte på varandra, för att det kanske inte upplevs så trevligt liksom. Eller att vi har aktiviteter där man ska kasta pil och träffa ett träd eller träffa en cirkel så kan dessa lekarna, man kan använda barnens fantasi och kreativitet men det blir något positivt istället.
(Lotta)

Lotta uttrycker att barnens intresse ska uppmuntras, barns fantasi och kreativitet för våldsamma lekar kan vändas till något positivt istället. Som (Lillemyr, 2013) förklarar så ska barn i leken kunna utveckla sin fantasi och kreativitet utan att behöva vara rädda för att ta risken att en pedagog dömer deras lek som något negativt. Lotta är något på spåren när hon vidare förklarar att ett positivt bemötande av barns våldsamma lekar har gjort att det har givit effekt på barnen

som vanligtvis är utåtagerande. Övriga informanter är eniga med att barnens intresse ska uppmuntras och att vissa barn behöver leka våldsamma lekar för att komma vidare i sin utveckling och lärande samt få utlopp för sina inre tankar. Det kan ses som att pedagogerna arbetar utifrån socialt och relationellt förhållningssätt i förhållande till barnen (Aspelin, 2018). Informanterna är deltagande och öppna i situationerna om våldsam lek samt är lyhörda och arbetar relationsbyggande. Genom att stötta barnen i sina känslor försöker pedagogen målmedvetet hjälpa barnen med att få utlopp för sina känslor under kontrollerade former finns det här en målmedvetenhet och en pedagogisk framåtanda (Aspelin, 2018). Till skillnad från att inte bemöta barnens känslor i leken så att barnen leker lekar som de inte får lov att leka som ett sätt att få uppmärksamhet på, så kan den våldsamma leken istället användas till att barnen får utlopp för sin kreativitet utan att känna skam och kritiserade av en pedagog som borde ha den stöttande och bemötande rollen. Kontentan skulle istället kunna ses som att barnen kan få lov att känna en stolthet över den lek som de skapat under förutsättningen att de får positiv respons på den. Det kan tolkas som att förhållningssättet var att finna en medelväg för barnen och på så sätt byggs det upp en god relation mellan pedagogen och barnet.

5.3 Att kunna se leken för vad den är

Bland informanterna fanns en oro kring konsekvenserna av att avbryta en pågående lek som ansågs vara på väg att spåra ur. Istället för att direkt avbryta berättar de flesta informanter att de brukar försöka guida barnen i leken som kan leda till ett positivt utgångsläge istället för en konflikt. Alla informanter var eniga om att våldsamma lekar ofta övergår till konflikter och riktigt bråk samt att de försöker arbeta för att förhindra det, men att det är svårt. Malin uttrycker att vuxna ofta kan vara snabba med att stoppa barns lekar men att en konsekvens av det är att barnen då inte får lov att bearbeta det som var tänkt under leken. Karl förklarade under intervjun vikten av att ta reda på varför barnen gör som de gör samt att inte komma med uppmaningar om att avsluta leken för snabbt. Flera av informanterna uttryckte vikten av att se leken för vad den är. Det går att se det som att pedagogerna försöker inta ett relationellt förhållningssätt genom att de ser barnet som värdefullt och vill därför även värna om relationen (Aspelin, 2018). Då de värnar om relationen kan det ses som att pedagogen vill öppna för dialog och bygga på tilliten mellan dem. Pedagogen vill inte heller förstöra leken utan försöker hitta lösningar så att barnen kan leka under frihet och att barnen tar eget ansvar i leken. När pedagogen låter barnet få frihet i leken kan vi se till vad Öhman (2019) menar med att ofta låter pedagogen barnet ha för stort ansvar i leken och att det ibland medför att det ställs för höga krav på barnen som

istället leder till ett misslyckande i leken. Om pedagogen hade haft ett relationellt förhållningssätt till barnet och värdet av det kanske även pedagogen hade varit införstådd med värdet av närvaro hos barnet i leken.

Jag tror att vi vuxna är ganska snabba ibland på att döma barns lek och säga - det där kan man inte leka, men det handlar ju om att dem måste få utlopp för sina tankar och allt som snurrar i deras huvuden. (Malin)

Att barn ska få chans att bearbeta sina tankar och erfarenheter var alla informanter eniga om. Informanterna uttryckte att barnen bearbetar sina erfarenheter genom att härma vardagshändelser men också händelser som kan ha varit traumatiska. Malin förklarar att ibland kan fokuset ligga för mycket på lärandet och då kanske missar att titta på leken och vad som sker i den för att förstå barnen. Det Malin beskriver skulle kunna ses som att det handlar om leken generellt och hon syftar troligtvis till det som Pramling & Asplund (2014) menar när de förklarar att det inte går att se till lek och lärande som två enskilda saker. Eftersom dessa två går in i varandra går det att förstå att det är lätt hänt att fokuset hamnar på lärande och utveckling och att pedagogen missar att se leken för vad den är. Malin berättar vidare att det är viktigt att skapa utrymmen för leken och att det är bra att leken och dess betydelse har lyfts fram på ett annat sätt idag än tidigare. Karl berättar att våldsamma lekar bör uppmuntras eftersom det kan finnas mycket som barn behöver bearbeta genom leken. Exempel på det kan vara när två barn skjuter med låtsaspistoler mot varandra. Då ska inte leken stoppas utan att istället bör pedagogen reflektera tillsammans med barnen efteråt om konsekvenserna av leken.

För mig är det viktigt att få reda på varför denna situationen har uppstått och försöka hela tiden hitta men vad kan vi göra istället, så inga förbud, för du vet inte vad du förbjuder (...) Istället för att komma med förbud och kanske skälla ut, försöka få reda på varför och jobba istället utifrån det. Varför har det blivit så? (Karl)

Här går det att se att Karl bemöter barnens känslor i leken genom socioemotionell kompetens för att försöka förstå och respektera både barnet och barnets lek. Vad det också kan innebära är att barnen i fråga får en ökad respekt och tillit för sin pedagog och även om det kanske inte visar sig nu, så är det troligt att barnen kommer att vända sig mot Karl i fortsättningen då han lyssnade och respekterade dem. Genom att se leken för vad den är kan det ses som att Karl ger barnen stolthet istället för skamkänslor. Det kan ses som att pedagogerna inte vill förstöra barns

lekvärldar eftersom leken är barnens arena det är där de bearbetar, experimenterar och finner sin identitet (Lillemyr, 2002).

5.4 Pedagogers strategier för att bibehålla lugnet innan stormen

I frågan om informanterna ansåg att våldsamma lekar brukar leda till riktigt bråk svarade de flesta att det händer ibland och att det oftast beror på att barnen ändrar regler i leken eller att det finns barn som inte förstår lekreglerna. Lotta svarar att när pedagogerna inte är närvarande så är det lätt hänt att våldsamma lekar spår ur. Malin berättar för oss att risken för att bråk kan uppstå om pedagogerna bara låter leken vara eller om pedagoger hela tiden kommer med förbud. Malin förklarar sedan att hon tror att riktigt bråk kan uppstå vid ouppklarade konflikter men även när barnen vill mäta sin styrka med varandra.

För att undvika att våldsamma lekar leder till bråk eller går överstyr så menar informanterna att de har strategier för hur de våldsamma lekarna bör hanteras. Jenny berättade att de delar in barnen i smågrupper och även att de delar på de barn som de anser behöver komma ifrån varandra för att förhindra våldsamma lekar. Genom att avstyra den våldsamma leken innan den sker förklarar Jenny är ett sätt att förhindra att leken går överstyr samt att minska risken för att någon blir skadad. Den här typen av avstyrande strategi var vanligt förekommande bland informanterna. Ett förhållningssätt som är relationellt grundat, kan förklaras som att pedagogen kan möta barnet i nuet utan att använda sig utav en speciell metod. När pedagogen ofta har utformade strategier för att förhindra att en situation ska uppstå indikerar det att det förekommer en typ av relation, det är dock inte ett relationellt förhållningssätt då pedagogen inte deltar i leken utan ett förbestämt mål (Aspelin, 2018). En annan aspekt av det avstyrande förhållningssättet som pedagogerna antyder att de förhåller sig till, kan vara att barnen inte själva får lära sig att hantera sina egna konflikter om de aldrig tillåts att uppstå. Det kan tänkas att det blir problematiskt för barnen i framtiden om de inte har fått möjlighet att bli problemlösande i liknande situationer.

Informanterna uttrycker att det ibland kan vara svårt att se om leken är på lek eller om det har övergått till riktigt bråk. Vidare förklarar informanterna att pedagoger ibland tar för givet barnens signaler om att leken har gått överstyr om de inte signalerar verbalt att det gör ont. Det kan vara en konsekvens av att relationen mellan barn och pedagog inte är bra. Om relationen

hade varit bra hade barnen troligtvis haft förtroende nog till att signalera tydligt utan att vara rädd för att bli dömd av pedagogen. Om vi ser till dem omvända situationen så hade pedagogen troligtvis kunnat känna igen barnets signaler utan att de händelsevis hade behövts vara verbala från barnets håll. Lotta förklarar att om vi missar signalerna så har vi inte varit tillräckligt närvarande i leken. Öhman (2019) visar att barnens signaler i leken går att ses utifrån en relationsnivå. Barnen bjuder in varandra till lek med tydliga signaler som bekräftar att det som sker nu är vi överens om. Vad som går att utläsa från detta är att barnen oftast är medvetna om situationen, både när leken är okej och när den senare övergår till något som inte känns bra. Det kan ses som att barnen är närvarande i ett här och nu perspektiv medan pedagogen gör andra saker på annat håll samtidigt och därför kanske missar viktiga signaler i leken.

Ja, jag upplever att det mesta är lek och det är det tills den andra personen blir ledsen eller blir arg. Och det vänder direkt, det är precis som att barnen leker tills det spiller över och då är det oftast någon som blir ledsen eller får ont eller så men att dem liksom går in i leken ändå på lika villkor oftast. Och det är ju också ett tecken på att här måste vi finnas mycket mer, vi måste vara med barnen mycket mer i dessa lekarna, vi måste stötta dem mer än vad vi gör innan det liksom sker. (Lotta)

Jenny förklarar att genom att bygga upp förtroendefulla relationer, genom ömsesidig respekt och god dialog med barnen, förhindras det att våldsamma lekar går överstyr. Men samtidigt går det att se utifrån informanternas svar att de styr över de våldsamma lekarna med hjälp av relationen de har till barnen (Aspelin & Persson, 2011). Det som går att utläsa är också att ju djupare relation ett barn har till en pedagog ju mer lyssnar barnet på pedagogen och därför går det att som pedagog att leda barnen dit pedagogen vill.

Förr kunde jag säga så - men, läroplanen säger att vi ska, bla, bla, bla och det är klart, men praktiken på det som blir av det, nä... vi måste nästan in bearbeta lite, precis som när man har något trauma eller erfarenheter som man visst man kan säga hela tiden (...). (Karl)

Det Karl syftar till här kan ses som att det brister i tid och resurser för att möjliggöra i praktiken att pedagogerna ska vara närvarande i barnens lek, som det står i styrdokumentet. Det som sker under dagen i verksamheten måste tas i övervägande utifrån många olika parametrar, hur många barn det är, hur mycket personal, vikarier, dagsform på barnen och så vidare. Det går inte att säga det ena utan att ta dessa i beaktning. Den etiska aspekten är betydelsefull här för att visa förtroende och handla på ett sätt som främjar den andre. För pedagogen innebär det att i varje

enskilt tillfälle att försöka avgöra hur pedagogen ska handla för att styrka barnet (Aspelin, 2018). Alla informanter är överens om att de våldsamma lekarna inte ska förhindras eller förbjudas så länge inte lekarna går överstyr eller leder till fysiskt våld som gör att någon individ kommer till skada. Den pedagogiska inriktningen ska inte vara att de vuxna talar om vad barnen ska göra utan att hjälpa barnen genom att guida dem till att finna ett val (Ibid.). Frågan är om inte barnens lekvärld blir inkräktad om en pedagog tar sig rätten att ändra på lekens riktning till något som enligt pedagogen är mer positivt? Att en pedagog har större makt och inflytande över ett barn i förskolan är ingen hemlighet och inget konstigt i sig utan det som varje pedagog bör fråga sig själv är hur denna maktposition kommer till sin rätt i förhållande till barns inflytande. Äger barnen som befinner sig i den våldsamma leken sin egen lek? Eller är den ständigt bevakad av någon som är beredd att styra den åt ett annat håll och för vems skull görs det?

Sammanfattning

Informanterna trycker på vikten av att vara närvarande, samtidigt som de förespråkar riktlinjer att avskärma sig själva från barnen. Informanterna vill bygga förtroendefulla relationer till barnen, vara närvarande samt att uppmuntra barnens lekar genom att skapa aktiviteter som utgår ifrån deras intressen. Det som krävs av pedagogen är att vara så pass närvarande så det går att känna empati för barnet. Informanterna önskar även att ha en samsyn i sitt arbetslag gällande hur de bör bemöta våldsamma lekar för att minska den befintliga oron kring det. Samtidigt som informanterna vill allt detta så antyder de även att det är dem som avgör vilka lekar som är positiva eller negativa, vilka barn som har rätt att leka med varandra och inte samt att de arbetar förebyggande och förhindrande för att undvika konflikter mellan barnen.

6 Diskussion

Här nedan diskuteras resultatet och analysen av studien i relation till den tidigare forskning som valts. Vidare följer metoddiskussion, förslag på vidare forskning och en avslutande del om studiens relevans för vårt kommande yrke.

6.1 Resultatdiskussion

Syftet med studien var att undersöka vad som av pedagogerna definieras som våldsam lek och vilken pedagogens professionella roll är i förhållande till när barn leker av vad som pedagogerna anser är våldsamma lekar. Resultatet av analysen visar att pedagoger har svårt att för att definiera vad som är våldsam lek. Därför är det angeläget att lyfta de olika definitionerna och peka på att det eventuellt krävs en enighet. Informanterna var överlag eniga om att våldsam lek är när leken går överstyr och där något barn tar skada i leken antingen fysiskt eller psykiskt samt när barnet uttrycker med sitt kroppsspråk att hen inte vill delta i leken. Detta går att ses i linje med Öhmans (2019a) beskrivning av att pedagogerna läser av barnets kroppsspråk när det gäller att skilja på riktigt bråk och bråklek.

Resultatet visar även att informanterna accepterade våldsamma lekar så länge det inte ledde till riktigt bråk eller att någon kom till skada. De syftade till att så länge barnen var eniga om de gemensamma lekreglerna eller höll sig inom lekramen som Knutsdotter Olofsson (2003) tar upp, så var leken accepterad. Informanterna uttryckte även att det var av betydelse att vara närvarande i leken för att förhindra att något barn skulle komma till skada, vilket ligger i linje med vad som framgick i Stagg Peterson, et. al (2018) studie där resultatet visade på pedagogernas oro över barns fysiska skador i relation till deras säkerhet i våldsamma lekar.

Metoderna som informanterna uttryckte att de använder sig av för att förhindra att riktigt bråk uppstod i de våldsamma lekarna är att föra en kommunikation med barnen om vad som händer i den pågående situationen. Liksom Knutsdotter Olofsson (2003) förklarar kan vi se att pedagogerna försöker komma fram till accepterande lösningar och att det inte sällan är de vuxnas känslor som styr leken, vilket leder till konsekvenser som tas upp längre ner. Lillemyr (2013) syftar till ska pedagogerna bör se leken från ett barnperspektiv, barn är utforskande och vill inte bli bedömda av en utomstående. Resultatet av denna studie visar att vuxna ofta är snabba på att döma barnens lek, men inte alltid till fördel för barnen.

Informanternas svar visar på att de har svårt att hinna läsa av barnens signaler i leken vilket kan resultera i att pedagogerna avbryter leken som de därför tror är riktigt bråk vilket Öhman (2019) pekar på. Detta berodde enligt informanterna på att de många gånger inte var tillräckligt närvarande med barnen i leken vilket som kan förstås som att pedagogerna känner skam inför att de inte uppfyller barnens önskan om närvarande vuxna. Informanterna uttryckte även under intervjuerna att det fanns en osäkerhet i hur de ska bemöta våldsamma lekar. Som Storli (2013) förklarar är pedagoger ofta osäkra på hur de ska hantera en våldsam lek i relation till om barnens känslor i leken är aggressivitet eller inte. För att kunna hantera situationer som våldsamma lekar uttrycker informanterna att de strävar efter att ha en samsyn i arbetslaget som innebär att sträva mot ett gemensamt mål kring bemötandet i våldsamma lekar. För att kunna sträva mot ett gemensamt mål måste pedagogerna i arbetslaget först komma överens om vad som för dem är våldsamma lekar, samt ha en god relation till varandra för att kunna bemöta barnen med en samsyn i leken.

Pedagoger måste ta tillvara på barnens intressen för att kunna erbjuda barnen något som bidrar till deras lärande och utveckling. I dessa erbjudanden måste pedagogerna vara närvarande i leken för att gynna barnens självförtroende samt att det ställs krav som är rimliga på barnen (Öhman, 2019). I denna studie ansåg informanterna att de var delaktiga i den våldsamma leken på barnens villkor men samtidigt var det viktigt att det fanns strategier och regler hur den våldsamma leken fick gå till. Informanterna uttryckte att de gärna deltog i den våldsamma leken och försökte styra och vända det till något positivt. Som Tullgren (2004) beskriver så försöker pedagoger ofta styra barns lekar till rollekar som inte innehåller våld eller handlingar som kan ses som opassande. När pedagogen styr leken åt det hållet menar författaren att pedagogen själv inte tycker att hen styr leken utan är med och deltar utifrån barnens intressen. Informanterna uttryckte själva att bygga förtroendefulla relationer till barnen var av vikt men samtidigt så delar de på barnen om de anser att det är nödvändigt för att minska eventuella konflikter som kan uppstå. Det är inte trovärdigt att det är så förtroendefulla relationer byggs upp, genom att inte visa förtroende till att barnen klarar av att vara tillsammans. Informanterna går även in i leken med en antydning om att bestämma om leken är positiv eller negativ och handlar därefter.

Vad som går att utläsa från studiens resultat är att pedagoger styr leken för deras egen skull, för att undvika konflikter som de sen ska behöva gå in och styra upp. I läroplanen framgår det att förskolan ska sträva efter att varje barn ska kunna samarbeta, hantera konflikter samt att ansvara för de befintliga gemensamma regler som finns på förskolan (skolverket, 2018: 18). Det som

går att se av resultatet är att det kan uppstå en problematik i att pedagogerna lägger sig i den våldsamma leken. Barnen kan få brister i sin förmåga om hur de bör handskas med konflikter i sina relationer. Det går i linje med det som Alvestad (2010) har kommit fram till i sin studie.

Det framkom konsekvenser av att informanterna inte kunde vara så närvarande som de önskade i barnens lek. Om konflikter uppstår i våldsamma lekar eller om pedagoger känner sig osäkra på hur dessa ska hanteras så kan det tolkas som att avdelningens gemensamma riktlinjer och regler bör tydliggöras både för pedagoger och för barn. Reglerna bör i mån av barnens ålder arbetas fram tillsammans med pedagogerna för att öka barnens inflytande. I leken måste det även finnas en överenskommelse mellan barnen och som Knutsdotter (2003) tar upp så måste alla inblandade förstå när det är dags att avsluta leken så att inte konflikter uppstår. Detta är något som pedagoger måste vägleda barnen redan i tidig ålder för att så småningom kunna ge barnen mer och mer frihet i leken och tilltro att de kan hantera situationer som kan uppstå. På så sätt kan barnen känna att de klarar av att ta ansvar samtidigt som de får chans att utveckla sin problemlösande förmåga.

Det som går att utläsa av studiens resultat stämmer i stor utsträckning överens med den tidigare forskning som vi lyft som till exempel vad Öhman (2019) beskriver som att barnen ofta får en stor frihet i sin lek men att det resulterar i att barnen misslyckas då det har lagts för stora krav på dem. Vi har i studien uppfattat det som att informanterna gör sitt bästa för att följa barnen och att vara tillåtande i deras lekande men att de samtidigt arbetar förebyggande för att förhindra konflikter. Informanterna försöker ha en god dialog med barnen i leken samt titta på vad det är som sker i leken vilket går i linje med det som går att se i Hangaard Rasmussens studie (1993). Det är av betydelse för pedagogen att se barnen i deras lek för att kunna forma miljön och aktiviteter efter barnens intressen. Det går att se att miljön spelar en stor roll både för pedagogen och för barnet i förskolan. Att fråga sig själv som pedagog vad barnen blir erbjudna i miljön och hur den påverkar relationen mellan pedagoger och barn och även mellan barnen själva, är en god idé efter vad som går att utläsa av studiens resultat. Om informanterna agerar på det sätt som resultatet av studien visar så följer de förskolans läroplans mål om att följa, leda och delta i barns lek för att främja leken och att förebygga konflikter (Skolverket, 2018:18).

Slutsats

Syftet med studien har varit att undersöka vad som av informanterna definieras som våldsam lek, vilken roll pedagogen anser sig ha i den våldsamma leken samt pedagogers bemötande till barnen i dessa våldsamma lekar. Vi har fått svar på våra frågeställningar som var formulerade efter att svara till studiens syfte. Föreställningen om pedagogers förhållningssätt till våldsamma lekar har visat sig vara mer öppen och tillåtande om än förebyggande till viss del. Efter genomförandet av den här studien har vi kommit fram till att problematiken ligger i *hur* närvarande pedagoger bör vara i barnens lek. Å ena sidan bör pedagogen vara så pass närvarande för att kunna ta med barnens intressen in i vidare aktiviteter och utforma en miljö som är anpassad efter barnens behov, å andra sidan bör pedagogen hålla en distans till barnet så att hen inte inkräktar i barnens lekvärld. Här kan vi se att en konsekvens gällande huruvida barnet i fråga får den förberedande kunskap som behövs för att klara sig i sammanhang där en argumentation och problemlösning behövs om pedagogen är närvarande vill alla tillfällen där en konflikt har uppstått. Detta gäller även såklart att förebygga konfliktsituationer så att barnen inte ens får chansen. Att på lagom avstånd hålla sin distans som professionell kan vara svårt då utomstående som inte är insatta i varken situation eller om kunskap gällande barns behov av utveckling och lärande, kan förstå situationen som att pedagogen i fråga ignorerar barnen. Därför är det av vikt att pedagogen kan svara för sin sak att barnen måste få chansen att klara upp konflikter själva innan en vuxen ingriper för att främja deras utveckling i en sådan situation.

Utifrån studiens resultat går det även att se att pedagoger ofta är snabba med att döma barnens våldsamma lek som något negativt. Detta för att på egen vinning vilja behålla lugnet i barngruppen. Alla har vi våra olika erfarenheter och uppfattningar om saker som berör våld och aggressivitet. Även om det är på låtsas triggas känslor inom oss upp när vi möter dessa hos barnen. Vissa av oss mer än andra. Därför är ämnet en svår balansgång att förhålla sig till och minst sagt en het potatis att diskutera. Att lyckas med att handla professionellt i situationer där egna känslor lätt tar över, det är ett professionellt förhållningssätt att sträva efter.

6.2 Metoddiskussion

Att använda semistrukturerade intervjuer valdes eftersom det skulle ge svar på studiens frågeställningar. Intervjuerna vi utförde tog cirka 10–35 minuter med vardera informant och det gav tillräckligt med material för att besvara frågeställningarna. Ett problem med semistrukturerade intervjuer är att tillförlitligheten blir ofördelaktiga. Informanterna väljer själva vad dem vill ha framfört i intervjun och det kan medföra att sanningen blir förskönad (Denscombe, 2009). Då ingen av oss hade genomfört intervjuer tidigare skulle det i efterhand ha varit bra att genomföra en träningsintervju för att få feedback som hade varit betydelsefull för studiens intervjuer. Att träna på att intervjua är ett bra sätt upptäcka sina egna utvecklingsområden men även för att se om frågorna på något sätt behöver justeras (Larsen, 2009).

När informanterna till studien skulle väljas ut valdes de genom ett *strategiskt urval* eftersom vi ville säkerställa att våra informanter hade en viss typ av kunskap om lek för att ha möjlighet att kunna besvara frågorna i intervjun. Hade vi valt att inte använda oss utav ett strategiskt urval är det möjligt att resultatet hade blivit annorlunda, men risken finns också att vi inte hade fått svar på våra frågor. Ett misstag som forskare ibland gör är att vara för strategisk då en utomstående kan ha minst lika bra uppfattning och få en att byta perspektiv (Alvehus, 2013). Ett annat urval vi gjorde var ett *bekvämlighetsurval* då informanterna var personer som vi känner sedan tidigare. Det som kan vara problematiskt med att använda sig utav ett bekvämlighetsurval är att det skildrar en särskild konstellation istället för en företeelse (Ibid.). Valet av att intervjua informanter som vi kände sedan tidigare motiveras genom att vi ville få så öppna och ärliga svar som möjligt på frågeställningarna vi presenterade. Det är viktigt att informanten som intervjuas känner sig trygg i situationen där intervjun äger rum (Larsen, 2009). Det är möjligt att svaren blivit annorlunda om vi hade intervjuat informanterna var för sig men fördelarna att närvara båda två vägde upp. Då hade vi möjlighet att ställa följdfrågor båda två och vara lika insatta i alla intervjuer.

6.3 Förslag på vidare forskning

Den här studien har genomförts på en tidsperiod på åtta veckor. Om vi hade haft mer tid på oss så hade troligtvis resultatet och metoden sett annorlunda ut. En kombination av intervjuer och observationer hade varit en intressant metod att använda. En kombination av det slaget kallas

ibland för *metodologisk triangulering* (Denscombe 2009). En sådan kombination hade bidragit till att få en verklig bild hur pedagogerna förhåller sig till den våldsamma leken men även skapat en bättre bild av hur barn handlar i de olika situationerna. Det hade varit intressant att både intervjua pedagoger och observera barnen och pedagoger i sekvenser som innefattar våldsam lek för att se om pedagogerna agerar på det sätt som sägs i intervjuerna. Hade vi haft tid att göra det hade bilden av hur pedagoger förhåller sig till våldsamma lekar förmodligen varit annorlunda. På grund av tiden som vi hade att utföra studien valdes att endast ha semistrukturerade intervjuer, för att få ett bra material utifrån observationer ansåg vi att det krävdes mer tid. Om observationer hade gjorts hade vi velat ha ett stort urval av olika sekvenser att kunna välja på att analysera. Det som hade tagit tid är transkriberingen som är en ganska lång och tidskrävande process. Till framtida forskningsstudier som eventuellt innefattar intervjuer, tar vi med oss att formuleringen av frågor är viktigt för att respondenten ska förstå vad som menas.

Under arbetet med den här studien har det vuxit fram en nyfikenhet hos oss; *hur* närvarande bör en pedagog vara i barns lek? Som förslag på framtida forskning vore det därför intressant att även genomföra observationer för att få en tydligare och bredare bild som hade kunnat fånga upp helheten i barns lek. Den här studien är baserad på pedagogernas egen tolkning och erfarenheter och det gör studien vinklad åt ett vuxenperspektiv och helhetsbilden går därför förlorad.

6.4 Yrkesrelevans

Studiens resultat visar på att för pedagoger i förskolan är det av betydelse att ta hänsyn till barns lek och förstå vikten av barnens lekamar och kommunikationen som sker inom den. Innan vi påbörjade studien förstod vi att det här ämnet var lite av en "het potatis" bland pedagoger och upplevde att det kunde vara svårt att ta upp och diskutera. Det finns nu en trygghet i att kunna föra resonemang kring ämnet som ofta kommer upp ute i verksamheten, både bland pedagoger men även bland föräldrar.

Studien behövs för att leken är en så pass stor del av barnens vardag i förskolan och de våldsamma lekarna är oundvikliga, därför har den fått ta större plats i den nya läroplanen för förskolan (2018:18). Trovärdighet i framtida diskussioner i det berörda ämnet kommer att finnas där eftersom vi kan styrka argumenten med dels vår egen studie och dels tidigare forskning. Vi

kommer att bära med oss mycket från arbetet med studien men framförallt den kunskap vi fått som bidrar till en professionell framtida roll som förskollärare och en yrkesstolthet.

Litteraturförteckning

Alvehus, Johan (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Alvestad, Torgeir (2010). *Barnehagens relasjonelle verden: - små barn som kompetente aktører i produktive forhandlinger*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet 2010
Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/22228> (2019-04-11)

Aspelin, Jonas (2018). *Lärares relationskompetens: vad är det? hur kan den utvecklas?* Första upplagan Stockholm: Liber

Aspelin, Jonas & Persson, Sven (2011). *Om relationell pedagogik*. 1. uppl. Malmö: Gleerup

Aspelin, Jonas (2010). *Sociala relationer och pedagogiskt ansvar*. 1. uppl. Malmö: Gleerup

Backman, Jarl (2016). *Rapporter och uppsatser*. 3. [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Denscombe, Martyn (2016). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3., rev. och uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. (2002).

Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet:

http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf (2019-04-10)

Hangaard Rasmussen, Torben (1993). *Den vilda leken*. Lund: Studentlitteratur

Johansson, Barbro & Karlsson, MariAnne (2013). *Att involvera barn i forskning och utveckling*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Jarl, Maria & Pierre, Jon (red.) (2018). *Skolan som politisk organisation*. Tredje upplagan Malmö: Gleerups

Knutsdotter Olofsson, Birgitta (2003). *I lekens värld*. 2. uppl. Stockholm: Liber

Knutsdotter Olofsson, Birgitta (2017). *Den fria lekens pedagogik: teori och praktik om fantasileken*. Första upplagan Stockholm: Liber

Larsen, Ann Kristin (2009). *Metod helt enkelt: en introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Malmö: Gleerup

Läroplan för förskolan: Lpfö 18. (2018). Stockholm: Skolverket

Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=4001> (2019-04-10)

På väg mot förskolläraryrket (2015). Malmö högskola, Fakulteten för lärande och samhälle

Shelley Stagg Peterson, Audrey Madsen, Jayson San Miguel & Soon Young Jang (2018) *Children's rough and tumble play: perspectives of teachers in northern Canadian Indigenous communities, Early Years*, 38:1, 53–67, DOI: 10.1080/09575146.2016.1219844
Tillgänglig på nätet: <https://doi.org/10.1080/09575146.2016.1219844> (2019-04-08)

Skolverket (2017) *Enheten för förskole- och grundskolestatistik*. Tillgänglig på Internet:

https://www.skolverket.se/sitevision/proxy/publikationer/svid12_5dfce44715d35a5cdfa2899/55935574/wtpub/ws/skolbok/wpubext/trycksak/Blob/pdf3949.pdf?k=3949 (2019-04-11)

Tullgren, Charlotte (2003). *Den välreglerade friheten: att konstruera det lekande barnet*.

Diss. Lund: Lunds universitet, 2004. Tillgänglig på Internet:

http://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/7828/valreglerade_friheten.pdf (2019-04-04)

Öhman, Margareta (2011). *Det viktigaste är att få leka!* Stockholm: Liber

Öhman, Margareta (red.) (2017). *Att bryta mönster: relationer, normer och barns rätt*. Stockholm: Lärarförlaget

Öhman, Margareta (2019.a). *Nya hissad och dissad: om relationsarbete i förskolan*. Andra upplagan Stockholm: Liber

Öhman, Margareta (2019). *Värna barns lekstyrka*. Första upplagan Stockholm: Gothia
fortbildning

Bilaga 1. Samtyckesblankett

Datum: 2019-04-02

Samtycke till medverkan i studentprojekt

Hej!

Vi är två studenter som läser termin 6 på förskolläraryrket på Malmö Universitet och heter Emilie Björklundh Perini och Sanna Gribbling med sikte på examen i januari 2020.

Din förskolechef har gett sitt godkännande till den här studien. Syftet med studien är att undersöka hur pedagoger i förskolan förhåller sig till det som kallas för ”våldsam lek”. Studien är vårt examensarbete och är en kvalitativ studie. Materialet kommer att samlas in genom enskilda intervjuer med ljudupptagning. Inga personuppgifter kommer att samlas in förutom hur många års arbetslivserfarenhet du har. Inspelningen kommer att ske via diktafon som tillhör Malmö Universitet. Ingen privat utrustning kommer att användas. Det är endast vi (Emilie och Sanna), handledare och examinator som kommer att ha tillgång till det insamlade materialet. Allt insamlat material och personuppgifter lagras på Malmö Universitets server under arbetet med examensarbetet, samtyckesblanketterna förvaras oåtkomligt på Malmö Universitet.

Vi följer Vetenskapsrådets riktlinjer och förhåller oss till nedanstående:
<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

- Medverkan baseras på samtycke och detta samtycke kan när som helst återkallas. Varje deltagare har alltså rätt att avbryta sin medverkan när som helst, utan några negativa konsekvenser.
- Deltagarna kommer att oidentifieras i det färdiga arbetet.
- Materialet kommer enbart att användas för aktuell studie och kommer att förstöras när denna är examinerad.

.....
Studenternas underskrift och namnförtydligande

Information om Malmö Universitets behandling av personuppgifter

Personuppgiftsansvarig	Malmö Universitet
Dataskyddsbud	dataskyddsbud@mau.se
Typ av personuppgifter	Namn, anteckning av lärandesituation, bild och/eller filmklipp samt ditt samtycke till att Malmö universitet behandlar dessa personuppgifter.
Ändamål med behandlingen	För att möjliggöra undervisnings- och examinationssituationer i förskolemiljö för studenter vid Malmö universitets förskolläraryt utbildning.
Rättslig grund för behandling	Ditt samtycke.
Mottagare	Personuppgifterna kommer endast användas i utbildningssyfte inom ramen för Förskollärarytprogrammet vid Malmö universitet och kommer inte att spridas vidare till någon annan mottagare.
Lagringstid	Malmö universitet kommer spara dina personuppgifter så länge de behövs för ovan angivet ändamål eller till dess att du återkallar ditt samtycke. Efter genomförd kurs/program kommer personuppgifterna att raderas. Malmö universitet kan dock i vissa fall bli skyldiga att arkivera och spara personuppgifter enligt Arkivlagen och Riksarkivets föreskrifter.
Dina rättigheter	Du har rätt att kontakta Malmö universitet för att 1) få information om vilka uppgifter Malmö universitet har om dig och 2) begära rättelse av dina uppgifter. Vidare, och under de förutsättningar som närmare anges i dataskyddslagstiftningen, har du rätt att 3) begära radering av dina uppgifter, 4) begära en överföring av dina uppgifter (dataportabilitet), eller 5) begära att Malmö universitet begränsar behandlingen av dina uppgifter. När Malmö universitet behandlar personuppgifter med stöd av ditt samtycke, har du rätt att när som helst återkalla ditt samtycke genom skriftligt meddelande till Malmö universitet. Du har rätt att inge klagomål om Malmö universitets behandling av dina personuppgifter genom att kontakta Datainspektionen, Box 8114, 104 20 Stockholm.

Samtycke

Härmed samtycker jag till att medverka i ovan beskrivna studentprojekt, samt bekräftar att jag har tagit del av informationen om Malmö Universitets behandling av personuppgifter.

Namn:

Namnförtydligande:

Dagens datum:

Bilaga 2. Intervjufrågor

1. Hur länge har du arbetat som pedagog i förskolan?
2. Hur skulle du beskriva vad lek är för dig?
3. Hur ser du på att barnen bearbetar erfarenheter i leken?
4. Beskriv vilken eller vilka typer av lekar som, för dig, är ”våldsam lek”.
5. Hur bemöter du lekar som du anser vara ”våldsamma”?
6. På vilket sätt arbetar du/ni med våldsamma lekar? Förebyggande, förhindrande, tillåtande, uppmuntrande eller annat?
7. Anser du att barnen uttrycker vad som är på lek och vad som är på allvar? Om ja, på vilket sätt i så fall?
8. Upplever du att våldsamma lekar brukar övergå till riktigt bråk, och vad kan det i så fall bero på?
9. Har ni i arbetslaget gemensamma regler eller riktlinjer för våldsamma lekar, i så fall, hur ser dessa ut?
10. Anser du att en pedagog bör vara delaktig i en våldsam lek och i så fall på vilket sätt?